

วิจารณ์หนังสือ

ดาวหาง

ระวี กาวิไล

สำนักพิมพ์เศสตีไทย ๒๕๑

๑๖๑ หน้า

ดาวหาง ชื่อหนังสือนี้จะเรียกร้องความสนใจของคนทั่วไปได้มากที่สุดทีเดียว ด้วยเหตุที่ผู้คนทั่วโลกกำลังให้ความสนใจแก่ดาวหางเป็นอย่างมาก นับแต่มีข่าวปรากฏเมื่อหลายเดือนมาแล้วว่า ในเดือนธันวาคมศกก่อนและเดือนมกราคมนี้ ดาวหางโคชูเทก ซึ่งเป็นดาวหางที่สว่างมากจะมาปรากฏให้เห็นด้วยตาเปล่า คาดหมายว่าหัวของดาวหางดวงนี้จะสว่างประมาณดาวศุกร์ซึ่งเป็นดาวที่สว่างที่สุดบนท้องฟ้า และจะมีหางยาวพาดไปถึงประมาณ ๑ ใน ๖ ของท้องฟ้า และในระหว่างวันที่ ๘-๒๓ ธันวาคมนั้น คาดหมายว่าจะเห็นกันในตอนหัวค่ำถึงแต่ฟ้ายังไม่มืดสนิทด้วยซ้ำไป นับเป็นดาวหางที่ใหญ่และน่าสนใจมากดังที่มีผู้เรียกดาวหางนี้ว่า "ดาวหางแห่งศตวรรษ" แม้จะปรากฏในที่สุดว่าความคาดหมายนี้ผิด เพราะคนทั่วไปไม่สามารถเห็นดาวหางนี้ด้วยตาเปล่า แต่ข่าวคราวของดาวหางนี้ซึ่งมีออกมาเป็นระยะ ๆ ในหน้าหนังสือพิมพ์ก็ได้สร้างความตื่นเต้นไว้มากพอๆ

ผู้เขียนได้แสดงวัตถุประสงค์ในการเขียนหนังสือเล่มนี้ไว้อย่างชัดเจน ในคำนำว่า "แม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะได้เขียนขึ้นเพื่อบรรยายปรากฏการณ์ดาวหางตามที่นักดาราศาสตร์ปัจจุบันมีความรู้ความเข้าใจอันได้รับจากการศึกษาวิจัยตามแนวทางวิทยาศาสตร์ แต่ผู้เขียนก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปรากฏการณ์นี้ในค่านักก่อให้เกิดปฏิกิริยาในจิตใจของคนจำนวนมากในต่างยุคสมัยและวัฒนธรรม จึงได้มีบางส่วนของหนังสือซึ่งพิจารณาเรื่อง

ในค่านักของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โสยศาสตร์ และปรัชญา"

สำหรับเรื่องดาวหางในแง่ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โสยศาสตร์ และปฏิกิริยาที่มีต่อดาวหางในจิตใจคนในต่างยุคต่างสมัยและต่างวัฒนธรรม ซึ่งมีอยู่ในบทที่ ๑ - ๒ - ๓ และบทที่ ๗ นั้นเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก ในบทที่หนึ่งกล่าวถึงปฏิกิริยาของมนุษย์ต่อดาวหางตั้งแต่ในสมัยชาติเดี่ย กรีก ยุโรปก่อนสมัยวิทยาศาสตร์ มาจนถึงยุคเริ่มต้นแห่งวิทยาศาสตร์ ปัจจุบันในยุโรปเมื่อคริสตศตวรรษที่ ๑๖-๑๗ บทที่สองบรรยายถึงดาวหางบางดวงที่เคยมาปรากฏในประเทศไทย กล่าวถึงดาวหางซึ่งปรากฏในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชว่า ปรากฏขึ้นในระยะเวลาที่เกิดการสู้รบอย่างดุเดือดระหว่างพวก กบฏมลายูกับทหารไทยและฝรั่งเศสภายใต้การนำของพลกอนชาวกรีก ซึ่งพลกอนเองเกือบจะเอาชีวิตไม่รอด ผู้เขียนได้นำประกาศเรื่องดาวหาง ๒ ฉบับ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ เพื่อมิให้ประชาชนตื่นกลัวดาวหางซึ่งปรากฏขึ้นในแผ่นดินของพระองค์ในต่างวาระกัน ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นความสนพระทัยของพระมหากษัตริย์พระองค์นั้นต่อปรากฏการณ์ธรรมชาติซึ่งเป็นเรื่องของวิทยาศาสตร์และนำพระทัยที่มีต่อพสกนิกรของพระองค์ และได้บรรยายในแง่ดาราศาสตร์ถึงลักษณะและการมาปรากฏของดาวหางทั้งสองดวงนี้ และอีกดวงหนึ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย นำชมความพยายามของผู้เขียนที่ได้ค้นคว้าเรื่องที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองเรามาให้ได้ทราบกัน บทที่สามเป็นเรื่องของดาวหางฮัลเลย์ ซึ่งเป็นดาวหางดวงใหญ่ที่วนกลับมาให้เห็น

หลายครั้งแล้วทุก ๆ ๗๕-๗๖ ปี ครั้งสุดท้ายเมื่อปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โครทึเคยอ่านหนังสือเรื่อง "สี่แผ่นดิน" ตอนที่สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต คงเกิดความรู้สึกอยากเห็นดาวหางดวงนี้ อีก ๑๒ ปีข้างหน้าเราจะจะได้เห็นดาวหางดวงนี้กันอีก ดาวหางดวงนี้มีประวัติที่น่าสนใจมาก ซึ่งผู้เขียนได้บรรยายไว้โดยตลอด นอกจากนี้มีการบรรยายรายละเอียดของการกลับมาปรากฏของดาวหางฮัลเลย์ถึง ๓๐ ครั้ง ซึ่งผู้วิจารณ์เห็นว่าออกจะมากเกินไปจนทำให้เกิดความเบื่อ จริงอยู่ผู้อ่านอาจข้ามไปได้ แต่ก็อาจทำให้หลงอ่านไปเสียมากแล้ว ทางที่สั้นจะแทนเป็นภาคผนวกไว้สำหรับผู้อ่านเรื่องนี้โดยเฉพาะบทที่ ๗ มีชื่อว่ามีอิทธิพลของดาวหาง แต่ที่จริงแล้วเป็นเรื่องอิทธิพลของดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดาวเคราะห์ ดาวฤกษ์ และดาวหางที่มีต่อโลกในแง่ของวิทยาศาสตร์ (ซึ่งเป็นโลกของวัตถุ) และในแง่จิตใจซึ่งเป็นนามธรรม ผู้เขียนได้อธิบายเรื่องนี้อย่างกว้างขวางละเอียดไปถึงเรื่องโหราศาสตร์ในทัศนะของผู้เขียนเอง ผู้อ่านจะได้เห็นการวิเคราะห์ วินิจฉัย ปัญหาและเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างใจกว้างและมีเหตุผลของผู้เขียนในลักษณะของนักวิทยาศาสตร์ซึ่งจะไม่สรุปอะไรง่าย ๆ โดยยังไม่มียุทธศาสตร์พอเพียงสมกับที่ได้ระบุไว้ในคำนำว่า "ผู้เขียนได้พยายามโดยตลอดที่จะเสนอเรื่องราวอันมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุดที่จะทำได้ และความเห็นใด ๆ ที่แสดงไว้ก็เพื่อให้ผู้อ่านพิจารณาใคร่ครวญเพื่อสรุปด้วยตนเองในปัญหาซึ่งยังคงจะต้องมีการศึกษาค้นคว้าพิจารณาค้นต่อไปอีก"

ในด้านความรู้เกี่ยวกับดาวหางในแง่วิทยาศาสตร์นั้น ผู้เขียนได้ให้ไว้ ในบทที่ ๔-๕ และ ๖ บทที่ ๔ มีการเคลื่อนที่วงโคจร การค้นพบ การเรียกชื่อ และกฎการคำนวณวงโคจรของดาวหาง บทที่ ๕ กล่าวถึงการกำหนดทิศทางและช่วงเวลาของดาว โดยทั่วไปซึ่งรวมถึงดาวหางด้วย บทที่ ๖ เรื่องที่ลึกลับของดาวหางซึ่งรวมถึงลักษณะและส่วนประกอบของ

ดาวหาง ทฤษฎีเกี่ยวกับหางของดาวหาง นอกจากนี้ยังมีภาคผนวกซึ่งบรรยายถึงดาวหางโคชูเทคโคโยเฉพาด้วย ผู้อ่านที่มีพื้นฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะทางดาราศาสตร์อยู่บ้าง จะสามารถติดตามได้โดยตลอด สำหรับผู้อ่านโดยทั่วไปคงจะต้องอ่านด้วยความตั้งใจ และควรทำใจว่าไม่จำเป็นต้องเข้าใจศัพท์ทุกคำโดยตลอด เอาแต่ใจความ รายละเอียดของตอนที่ไม่วนใจก็ข้ามไปเสียบ้าง

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนทำได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียน ซึ่งได้ระบุไว้ในคำนำทุกประการ เป็นหนังสือที่มีคุณค่าทางวิชาการ มีรูปลักษณะที่น่าอ่านปกเป็นภาพดาวหางบนพื้นสีฟ้าอากาศมีภาพถ่ายของดาวหางอยู่ถึง ๑๐ รูป ซึ่งส่วนใหญ่ถ่ายโดยผู้เขียนเอง พิมพ์ด้วยกระดาษอย่างดีทำให้ได้ภาพชัดเจน แต่หน้าเสียยที่สำนักพิมพ์เกสติกไทยได้จัดหนังสือเล่มนี้ไว้ในชุดมหาวิทยาลัยสำหรับชาวบ้าน ซึ่งระบุว่า "ชุดมหาวิทยาลัยสำหรับชาวบ้าน" ซึ่งต้องการปูพื้นฐานทางวิชาการสาขาต่าง ๆ สำหรับมหาชนที่สนใจจะเรียนรู้วิชานี้ ๆ ด้วยตนเอง" ซึ่งผู้วิจารณ์เห็นว่า โดยทั่วไปหนังสือเล่มนี้ออกจะไกลจากความเป็นหนังสือสำหรับมหาชนไปสักหน่อย และออกจะเหมาะมากกว่าสำหรับผู้มีพื้นฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์อยู่บ้าง นอกจากนี้ระดับความยากง่ายของหนังสือต่าง ๆ ในชุดมหาวิทยาลัยสำหรับชาวบ้านนั้นออกจะแตกต่างกันมาก ผู้อ่านที่เคยอ่านหนังสือในชุดเดียวกันที่ออกมาก่อนหน้านี้ คือเรื่องกลไกของสังคมโดยนายพิทยา สายหู คงจะรู้สึกว่าเป็นหนังสือสำหรับชาวบ้านจริง ๆ หากมีความภาคภูมิใจว่าหนังสือในชุดนี้ทุกเล่มจะอยู่ในระดับความยากง่ายใกล้เคียงกัน เมื่อมาอ่านหนังสือเล่มนี้ก็รู้สึกว่ามีคืบไปจากที่ภาคภูมิใจไปบ้าง

อรุณ รัชตะนาวิน
คณะศิลปศาสตร์ ธรรมศาสตร์

ปรัชญาการศึกษา

ส. ศิวรักษ์

หนังสือชุดมหาวิทยาลัยสำหรับชาวบ้าน อันฉบับ ๑

สำนักพิมพ์ เกิดคิดไทย พ.ศ. ๒๕๑๖

๒๒๖ หน้า ราคา ๑๒ บาท

เมื่อเอ่ยถึงคำว่า “ปรัชญา” ผู้ที่ใดฟังย่อมนึกถึงสิ่งที่เหนือธรรมดา มันแฝงไว้ซึ่งอำนาจ ความลึกซึ้งสูงส่งและซับซ้อนจนกลายเป็นศาสตร์ที่เหนือศาสตร์ ครั้นยังได้นำเอามารวมกับคำว่า “การศึกษา” ซึ่งเป็นกระบวนการอันสืบเนื่องและสัมพันธ์ในรูปและนามของมนุษย์ด้วยกันแล้ว หนังสือนี้จึงจะเป็นตำราอันน่าคร่ำครวญสำหรับผู้อ่านเป็นอย่างมาก นับว่า ส. ศิวรักษ์ เป็นผู้กล้าหาญคนหนึ่ง ที่กล้าเขียนเรื่องที่ใหญ่และยากนี้ ออกมาเป็นหนังสือปกอ่อนเล่มเล็ก ๆ และยังคงยืนยันว่าเป็นหนังสือที่เป็นแหล่งความรู้สำหรับชาวบ้านอีกด้วย

หนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้แถลงเจตนาไว้ในคำนำว่า ต้องการเรียบเรียงเป็นตำราเบื้องต้น เพื่อเป็นการปูพื้นฐานทางปรัชญาการศึกษาโดยอาศัยงานเขียนในภาษาอังกฤษสองสามเล่มเป็นหลัก ประกอบกับเล่มอื่น ๆ และที่ค้นคว้าเพิ่มเติมก็เป็นที่น่าพอใจ เช่นที่ผู้เขียนเกริ่นไว้ โดยตลอด กล่าวคือ ผู้เขียนได้นำเอาทฤษฎีองค์ประกอบและกลุ่มของปรัชญาตะวันตกมาอธิบายอย่างพยายามจะให้เข้าใจง่าย แล้วโยงเข้าสู่ความหมายของการศึกษาเท่าที่ผู้เขียนจะโยงเข้าหากันได้ นำชมเชยในความพยายาม แต่ผลที่ออกมาจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจ ปรัชญาการศึกษา สมดังเจตนาหรือไม่ นั้นผู้วิจารณ์ ไม่แน่ใจ

เนื้อหาที่แท้ของ ปรัชญาการศึกษา เล่มนี้มีอยู่ที่บท เริ่มด้วยบทที่หนึ่งว่าคือนิยาม ความหมายของปรัชญาการศึกษา บทที่สองว่าคือนิยามปรัชญาทั้ง ๓ สาขา ที่สัมพันธ์กับการศึกษา บทที่สามอภิปรายเรื่องของคุณรู้และคุณค่า บทที่สี่ทฤษฎีการศึกษา

และบทที่ห้าเป็นการเสนอลักษณะและประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับวิจัยศึกษา เพศศึกษาและศาสนศึกษา ส่วนบทที่หกอันเป็นบทสุดท้าย ซึ่งเสนอการปฏิรูปและทิศทางการใหม่ ๆ ทางการศึกษา นั้น จะเป็นปึกแผ่นประกอบท้ายเล่มมากกว่าจะให้แนวคิดทางการศึกษาอย่างเป็นขั้นเป็นอัน

ผู้วิจารณ์ใคร่ขอสารภาพ ณ ที่นี้ว่าผู้วิจารณ์รู้สึกว่าได้ทำความผิดไปอย่างหนึ่งที่ ได้รื้อและคัดลอกการวิจารณ์หนังสือเล่มนี้มาจนบัดนี้ ผู้วิจารณ์น่าจะได้อ่านเสียตั้งแต่ได้รับการขอร้องให้ทำ เมื่อหนังสือปรัชญาการศึกษานี้พิมพ์ออกจำหน่ายใหม่ ๆ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า บ้านนี้อาจจะมีชาวบ้านที่เป็นนักอ่านจำนวนมาก เกิดความครุ่นคร่ำครวญเสียก่อนตั้งแต่ได้เริ่มอ่านบทที่หนึ่งและบทที่สองแล้วเลยวางมือก่อนที่จะได้อ่านตอนที่ดีที่สุดในบทที่สามและบทที่สี่ แม้ผู้วิจารณ์เองจะเป็นผู้ที่อยู่ในวงการการศึกษา แต่เมื่อเริ่มอ่านบทที่หนึ่ง ก็เริ่มหงะเมื่อพบกับการวิเคราะห์ความหมายอันรกรุงรังด้วยศัพท์แสงและการอ้างอิงสืบสน ผู้วิจารณ์ต้องตั้งสติอ่านเข้าไปข้างหน้าจึงจะติดคามความลึกซึ้งของผู้เรียบเรียงได้ตลอด ทั้งนี้อาจเป็นด้วย ส. ศิวรักษ์ เป็นผู้มีความรู้ลึกและกว้างและเป็นผู้ที่เล่นทางปรัชญาอยู่ จึงอธิบายแยกแยะไปถึงรากศัพท์อย่างลึกซึ้ง แล้วอ้างอิงถึงคำนิยามอย่างของรัสเซลล์และทอมสัน ซึ่งเข้าใจยากและแห้งแล้งสำหรับชาวบ้าน แม้ทางด้านการใช้ภาษา ภาษาอธิบายของ ส. ศิวรักษ์ จะยากและอึดอัดด้วยศัพท์ ท่าไปจากภาษาแสดงความคิดเห็น ซึ่ง ส. ศิวรักษ์ เขียนได้คมและมีอารมณ์ขัน ขอให้ผู้อ่านลองพิจารณาการเขียนอธิบาย คำว่าเมตาฟิสิกส์ คุณคิดว่าเข้าใจได้ง่ายหรือยากเพียงใด

“..... แต่ในทางวิชาการ ถือว่าอะไรก็ตามที่หันเรื่องของรูป หรือสาร และพลังงานอันอันอิสระทั้งหมดที่รู้ได้ออกไป ย่อมเป็นเรื่องของเมตาฟิสิกส์ เพราะฉะนั้นเมตาฟิสิกส์จึงเป็นเรื่องของปรัชญาทางด้านการอนุมาน ซึ่งที่สนใจเป็นประการสำคัญคือสถานะของสิ่งของที่นั้นรวบรวม

ออกไป หลอกไปจนถึงปรมาตม ในที่สุด อีกนัยหนึ่ง เมคาพิสติกส์เน้นเรื่องที่มีธรรมชาติทางจิตที่ซับซ้อน หรือปฐมฐานของสรรพสิ่ง ตามองแนวความคิด ความมีความเป็นสาระ เนื้อหา กาล อวกาศ เอกภพชั้นสูง เมคาพิสติกส์ นักพยายามจะตอบปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้....”

อย่างไรก็ตาม บทที่หนึ่งและบทที่สองก็ใช้ จะไร้เสียซึ่งคุณค่า ผู้อ่านย่อมได้รับความเข้าใจที่เป็นประโยชน์หลายประการเช่น “.....ปรัชญาไม่ใช่เป็นเรื่องของการแสวงหามาให้ได้ซึ่งความรู้ที่แน่นอน หากเป็นเรื่องฝึกการวิพากษ์วิจารณ์เพื่อความกระจ่างชัด โดยรู้จักใช้หลักแห่งเหตุผล....” หรือ “.... เรื่องอะไรก็ตามที่ยังไม่มีความรู้ที่ตกลง กันได้อย่างแน่นอน ย่อมอยู่ในขอบเขตของปรัชญา....” หรือในหน้า ๔๐-๔๓ ผู้เขียนได้แสดงความพยายามอย่างยิ่งที่จะให้ผู้อ่าน เห็นความสำคัญ ของปรัชญา และรู้จักการนำเอาปรัชญามาใช้ด้วยการอนุมาน นิเทศน์ และวิเคราะห์ ข้อเขียนในหน้า ๔๖-๔๗ นั้น ก่อน ข้างรักกุมและง่ายต่อการทำความเข้าใจ น่าจะอยู่ในหน้าแรกแล้วอภิปรายอย่างละเอียดจะทำให้หนังสือเล่มนี้อ่านง่ายและน่าอ่านขึ้นอีกมาก ส. ศิวรักษ์ ได้เขียนไว้ว่า

“... ในรูปแบบของตัวเองแล้ว ปรัชญาพยายาม เข้าใจในเรื่องความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวง แล้วอธิบาย เป็นระบบให้โดยตลอด ครั้นเมื่อมาพิจารณาการศึกษาที่ย่อม พยายามจะเข้าใจการศึกษาโดยตลอด แล้วแปลความหมาย ของการศึกษานั้นออกมาให้เป็นแนวคิดวงกว้าง จะได้เป็น ทางให้เลือกวางนโยบาย และปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายหรือ อุดมคติที่พึงประสงค์.....”

บทที่สองและบทที่สาม ผู้เขียนได้อธิบาย ถึงสาขาทั้ง ๓ ของปรัชญาคือ เมคาพิสติกส์ ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ โดยแยกแยะออกอธิบายเป็น ๓ แนว คิด คือมองในแง่ของจิตวิทยา (Idealist) ญาณวิทยา (Rationalist) และอนุภพวิทยา (Pragmatism) การ เขียนในเรื่องของความรู้และคุณค่าจะเป็นเรื่องที่ผู้ เขียนคนใด จึงจะมีที่องที่ตนเองเขียนที่แน่นอนกลาย อาน ง่าย และอีกตัวอย่างได้จริงจริงนั้น

บทที่สี่ ว่าด้วยทฤษฎีการศึกษา ได้ช่วยให้ ผู้อ่านมองเห็น ว่าวิชาการศึกษาเป็นศาสตร์อย่าง จริงแท้แน่นอน อีกทั้งยังเป็นศิลปะที่ละเอียดอ่อนอีก ด้วย ผู้เขียนได้หยิบยกทฤษฎีร่วมสมัยของนักการศึกษา ตะวันตก เช่น อนุกรมวิาท (Progressivism) นิรันดร วาท (Perennialism) สารภูทาท (Essentialism) ปุณนโรทิวาท (Reconstructionism) และภวาท (Existentialism) มาอภิปรายได้อย่างน่าอ่าน ผู้ที่สนใจ เรื่องการศึกษาน่าจะลองเอามาเปรียบเทียบกับลักษณะ การศึกษาของไทย แล้วสร้างแนวคิดแบบของตนเอง ภาย

ส. ศิวรักษ์ได้พยายามโยงแนวคิดทางปรัชญา เข้ามาสู่การศึกษา เช่นได้ยกแนวคิดแบบภวาท ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนว่า “...การเรียน การสอนที่จำกัดอยู่แค่ในทางวิชาความรู้ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับหัวใจ บุคคลก็เป็นวิธีการแบบทรวาธิ.... ศิษย์และครูควร สนทนาแลกเปลี่ยนทัศนะและประสบการณ์ซึ่งกันและ กัน..... วิชาเป็นผลผลิตทางความคิดของมนุษย์ที่ สืบเนื่องกัน... ผลสำเร็จในการเรียน การสอนไม่ได้ อยู่ ที่ศิษย์รับที่ศนะครู หากอยู่ที่ครูจริงใจในการสอนเพียง ไรต่างหาก....”

บทที่ห้า จะเป็นเรื่องที่น่าสนใจเข้าถึงชาวบ้านมาก ที่สุดว่าด้วยจริยศึกษา เพศศึกษาและศาสนศึกษา วิธ การอธิบายจริยศึกษาคามหลักของ John Wilson น่า สนใจมาก หากแต่ต้องย่อให้ง่ายลงไปในวิธีการศึกษา ซึ่งครูจะนำไปปฏิบัติตามได้ เรื่องเพศศึกษานั้นผู้เขียน ก็ใช้หลักการอธิบายอย่างเดียวกัน หากแต่การพิสูจน อักษร ที่บทพร้อมก็อาจทำให้ความหมายผิดเพี้ยนไปได้ เช่นหน้า ๑๕๓ พิมพ์ไว้ว่า “..... ฉะนั้นจะเรียกเพศ ศึกษาว่าเป็น การรัก เพื่อความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลก็ได้....”

บทที่หก เป็นเรื่องของข้อเสนอแนะก่อ การเปลี่ยนแปลงอันพึงประสงค์ของการศึกษาไทย จัด ว่าเป็นของแถมสำหรับผู้อ่านหนังสือเรื่องนี้ ข้อที่นำ รมณ์อีกอย่างหนึ่งคือการที่ผู้เขียนได้จัดศัพท์ทานถน

นามานุกรม และบรรณานุกรมไว้ท้ายเล่ม ช่วยให้ ความกระจ่างแก่ผู้อ่านและแสดงว่าผู้เขียนมีได้เขียน หนังสืออย่างสุกเอาเผากิน

หนังสือเล่มนี้จะใช้ชื่อ “*ที่ว่าปฏิญาณนั้น เป็นดินใด*” มากกว่าที่จะใช้ชื่อปฏิญาณการศึกษา เพราะ มีอยู่หลาย ก่อนที่ผู้เขียนยัง เชื่อมิใช่ปฏิญาณและการ ศึกษาเข้าด้วยกันได้ ไม่สนิท บ่อยครั้งที่ผู้เขียนพยายาม กิ่งปฏิญาณเข้ามาสู่สาระทางการศึกษา แล้วเขียนได้ ยาก สับสนมีกลิ่นนมกลิ่นเนยอยู่บ่อย ส. ศิวรักษ์ นั้นจักว่าเป็นเอกทัศกะคนหนึ่งในเรื่องของไทยไทย เหตุใดจึงไม่พยายามเปรียบเทียบปฏิญาณตะวันตก เหล่านั้นกับปฏิญาณไทยและการศึกษาไทยให้มาก กลับ ไปอ้างของเจมส์ บ้าง ฮัทซัน บ้าง มอนเตสซอรี บ้าง และพระเอกที่ ส. ศิวรักษ์ชอบอ้างอิงถึงมากที่สุด เห็น จะได้แก่ จอห์น คิวอี้ (หรือ จอห์น คูย) ใน “*ประวัติไทยกับการศึกษา*” นั้นแล

ชาวบ้านที่สนใจการศึกษา ของง่อย่าเยื่อที่ จะอ่าน “*ปฏิญาณการศึกษา*” ของ ส. ศิวรักษ์ อ่าน บทแรก ๆ อาจ จะยากแต่ถ้าตั้งใจอ่านต่อไปก็จะสนุก เปลือกเปลือกไต่ อรรถรสมากขึ้น ตามลำดับ เปรียบ เสมือนหนึ่งกินสมอภิข เมื่อยามกระหายน้ำนั้นเทียว

สุนน อมรววิวัฒน์

คณะกรรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การปฏิรูปการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ ๕

วุฒิชัย มุตศิลป์

สมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ๒๕๑๖

๒๕๐ หน้า ๕๐ บาท

การปฏิรูปการศึกษานั้นเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปประเทศของรัชกาลที่ ๕ เป็นงานด้านหนึ่งที่มีความสำคัญ และมีผลต่อความเจริญตลอดจนความอยู่รอดของประเทศในเวลานั้นอย่างมาก หนังสือเรื่อง การปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ ๕ ซึ่งดัดแปลงมาจากวิทยานิพนธ์ของนายวุฒิชัย มุตศิลป์ เล่มนี้ เป็นหนังสือที่น่าสนใจอย่างมากเล่มหนึ่งในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย

ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของการศึกษาของไทย โดยเริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัย ตลอด จนการเปลี่ยนแปลงต่อมาในสมัยหลัง ๆ จนกระทั่งถึง สมัยก่อนหน้าการปฏิรูปไว้ในบทที่ ๑ โดยใช้วิธีบรรยาย ไปตามระยะเวลา ซึ่งถ้าหากว่ามีภักดีปัญหาที่นำเสนอมาพิจารณา ก็จะเป็นสิ่งที่จะเพิ่มพูนความน่าอ่าน ให้มีมากยิ่งขึ้น แต่ก็นับได้ว่าในบทนี้ได้รวบรวม เรื่องราวการศึกษาไว้ทำให้ผู้อ่านเข้าใจสภาพการศึกษา ที่เคยเป็นมาแต่ก่อนอันเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่ จะศึกษาเรื่องนี้

สิ่งที่แสดงให้เห็น ถึงความสามารถของผู้เขียน และเนื้อหาสาระที่มีประโยชน์อย่างยิ่งนั้นปรากฏ อยู่ในบทที่ ๒ ที่ได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ในการปฏิรูปรวมทั้งการตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจไว้หลายประการด้วยกัน ทำให้มองเห็นภาพพจน์ทางสภาพการณ์ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ รวมทั้งเหตุผลที่ผลักดันให้ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาขึ้น ซึ่งกล่าวได้ว่าผู้เขียนได้รับความสำเร็จมากที่สุด ในบทนี้ที่สามารถแยกประเด็นต่าง ๆ ออกมาพิจารณาอย่างกว้างขวาง และให้ความ มติแก่ผู้อ่านหลายประการทีเดียว

ความรู้ที่ได้จากบทหลัง ๆ นั้น มีลักษณะ คล้ายบทแรก พุดถึงความเป็นมาในการดำเนินงาน ตลอดจนอุปสรรคและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในบทสุดท้ายดูเหมือนจะสรุปออกมาอย่างย่อ ๆ ซึ่งมีสิ่งที่นำเสนออย่างยิ่ง ก็อุปสรรคสำคัญในเรื่องการเมือง เช่น วิกฤติการณ์วังหน้า หรือ การแข่งขันอำนาจทางการเมืองภายใน อันมีผลอย่างมากต่อการปฏิรูป โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีผลต่อตัวบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษา ซึ่งน่าจะได้รับการพิจารณาให้ลึกลงไปกว่านี้ การใช้เอกสารประกอบการค้นคว้า และการเขียน จะเห็นได้ชัดว่า ผู้เขียนใช้หนังสือของ David K. Wyatt เรื่อง *The Politics of Reform in Thailand : Education in the Reign of King Chulalongkorn* มากทีเดียวทั้งคำ เนื้อเรื่องและแนวความคิด ซึ่งมีส่วนทำให้หนังสือเล่มนี้ ขาดลักษณะ

ความเป็นตัวของตัวเองไปบ้าง เพราะบางครั้งทำให้ ผู้อ่านมีความรู้สึกว่าคุณเหมือนกำลังอ่านของ Wyatt อยู่ และมีข้อที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ หนังสือของ Wyatt มีข้อไหว้ทรวงที่ไม่ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ของการศึกษาที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมของคน ไทยเท่าที่ควร ซึ่งน่าเสียดายมากที่ผู้เขียน ก็ไม่ได้ แก้อธิบายเรื่องนี้ไว้ในหนังสือเล่มนี้ แต่อย่างไรก็ดี หนังสือเล่มนี้ก็ให้ผลดีในแง่ที่จะทำให้ความรู้เรื่อง การศึกษาแพร่หลายในเมืองไทยได้มากกว่าของ Wyatt ซึ่งเป็นภาษาอังกฤษ

การค้นคว้าจากเอกสารชั้นต้น เช่น เอกสาร ของทางราชการของไทยนั้น มีสิ่งที่จะ ค้องพิจารณา ถึงมาก เพื่อไม่ให้ตกหลุมพรางเพราะเราไม่อาจแน่ใจ ได้เสมอว่าเอกสารเหล่านั้นจะให้ข้อเท็จจริงได้ อาจจะ มีอะไรเคลือบคลุมอยู่เบื้องหลังก็ได้ หรืออาจจะ เป็น การโฆษณาชวนเชื่อของราชการก็ได้ เพราะฉะนั้นจึง น่า จะได้วิเคราะห์ในการนำเอกสารเหล่านั้นมาใช้ โดย เฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่ว่า การปฏิรูปของรัชกาลที่ ๕ ในด้านต่าง ๆ นั้นพระองค์ทรงมีความจริงใจแค่ไหน ซึ่งการปฏิรูปทางการศึกษาก็เช่นเดียวกันว่า ทรงมุ่งหวังเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ ประชาชน หรือ พระองค์เอง มากน้อยเพียงไร

ที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งคือ การมอง แนวความคิดและการทำงาน จากทางบ้านว่าราชการ มากจนทำให้รู้สึกว่าการมองการปฏิรูปจากบ้าน ขึ้นน้อยไป เช่น จากสายตาของประชาชนทั่วไป ซึ่งอาจจะนำมาประกอบให้มีความเข้าใจการศึกษา และการปฏิรูปในเวลานั้นได้ดียิ่งขึ้น

บางครั้งการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งสิ่งใดมี ความสำเร็จขึ้นที่จะต้องมองลงไปให้ลึกซึ้ง เช่น การ เปรียบเทียบการปฏิรูปการศึกษาของไทยกับญี่ปุ่น ซึ่ง ทำในเวลาใกล้เคียงกันนั้น การที่นโยบายการศึกษา ของญี่ปุ่นไว้ได้ผลสำเร็จ แต่ก็ไม่ใช่เป็นเสมอไปว่าถ้า ไทยทำอย่างนั้นแล้วจะสำเร็จไปด้วย เพราะเรามีพื้น

ฐานและสิ่งแวดล้อมหลายอย่างที่ต่างกับญี่ปุ่นมาก ซึ่ง ผู้เขียนน่าจะได้นำมาถึงความแตกต่างเหล่านี้ด้วย

อย่างไรก็ดีหนังสือเหล่านี้ก็จักได้ว่าเป็น หนังสือที่ให้ความรู้เรื่องการศึกษาของไทยได้อย่างดี และกว้างขวางกว่าหนังสือเล่มอื่น ๆ ของไทยที่มีอยู่ และเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จจากการ ทำวิทยานิพนธ์ในการศึกษาระดับปริญญาโทของไทย รวมทั้งความพยายามในการค้นคว้าและการตีความ ซึ่ง มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาในปัจจุบัน

ยุพา ชุมจันทร์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Education for Liberation

Adam Curle

Tavistock Publications, London, 1973

๑๔๔ หน้า ราคา ๒.๕๐ ปอนด์ (ปกแข็ง)

ในบรรดาหนังสือทางการศึกษาที่ข้าพเจ้า เคยอ่านมียุคไม่ก็เล่มหนึ่งที่ข้าพเจ้าพอใจ ว่าโดยจำเพาะ หนังสือทางการศึกษาของนายอาค้ำ เกิน ข้าพเจ้าเคย อ่านมาบ้าง แต่ก็ไม่สู้จะคิดความคึกทางการศึกษาของ เขานัก เคยมีความรู้สึกที่ว่า อาค้ำ เกิน เป็นนักกร ศึกษาค้นคว้านำเอาการศึกษาเป็นเครื่องมือของการ พัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง แต่แนวความ คิดของอาค้ำ เกิน ทั้งทางการศึกษาและการพัฒนา ก็ อยู่ในแนวทางของระบบวัตถุนิยม รูปแบบ เป้าหมาย ของการศึกษาและการพัฒนาที่ อาค้ำ เกิน เคยเขียน เสนอไว้ก็ล้วนแล้วแต่เป็นรูปแบบและเป้าหมายของ ประเทศร่ำรวยและ "ทัศนวิสัย" แทบทั้งสิ้น อาค้ำ เกิน เคยเชื่อว่า the more education the more wealth ข้อสมมุติ (hypothesis) อันนี้แม้จะมี ความจริงอยู่บ้างแต่กระบวนการมิได้ง่ายและตรงไปตรงมา อย่างนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่อาจลงความเห็นคล้อยตาม ความคิดทางการศึกษาและการพัฒนาของ อาค้ำ เกิน ได้อย่างสนิทใจ ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่าจุดมุ่งหมายที่แท้จริง

ของการศึกษาและการพัฒนาอยู่ที่การแข่งขันเสรี
ทางเนื้อหนัง ข้าพเจ้ามีความโน้มเอียงที่จะเชื่อว่า
“อุดมการณ์ของการศึกษาคือการกำจัดภัยซึ่งสัญชาตญาณ
แห่งสัตว์” ดังที่ท่านพุทธทาสกล่าวไว้ หรือ “อุดม
หมายของการศึกษาจะต้องช่วยให้มนุษย์มีอิสรภาพหลุดพ้น
จากความต้องการทางคัมภีร์ มีแต่ความต้องการทางปัญญา”
ดังที่พระศรีวิสุทธิโมลี เคยกล่าวไว้

ต่อเมื่อข้าพเจ้าอ่านหนังสือ *Education for
Liberation* ของ อาค้ำ เกิน ครั้นนี้ ก็พลันเกิดความ
พอใจในความคิดทางการศึกษาและการพัฒนาของเขา
ยิ่งอาค้ำ เกิน ขอมสารภาพ อย่างตรงไปตรงมาว่า
สมมุติฐานเกี่ยวกับการศึกษาและการพัฒนาที่เขาเคย
เชื่อดิฉันนั้นผิดพลาดร้ายแล้ว ความรู้สึกดั้งเดิมที่เคยมี
ต่อ อาค้ำ เกิน ก็เปลี่ยนไป จำเริญอาค้ำ เกิน เชื่อว่า
หากจัดการศึกษาให้แก่มวลชนอย่างทั่วถึงแล้ว จะช่วย
ให้มวลชนเกิดความสำนึกในความสำคัญของสิทธิและ
หน้าที่ของตน และจะพยายามต่อสู้เรียกร้องสิทธิมา
เป็นของตน ซึ่งจะช่วยให้เขาเป็นตัวของตัวเองได้
สำหรับการพัฒนา (development) ของประเทศยากจน
อาค้ำ เกิน เชื่อว่าจะมีขึ้นได้จะต้องอาศัยองค์ประกอบ
สำคัญสองสามประการ คือ ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ
และความจำเป็นทางเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นด้วยความ
ช่วยเหลือของประเทศร่ำรวย หรือ “พัฒนาแล้ว” อัน
สุดท้ายคือ การศึกษา ซึ่งเชื่อว่าเป็นเครื่องมือสำคัญ
ที่จะช่วยให้เศรษฐกิจจำเป็นเติบโต มาบัดนี้ อาค้ำ เกิน
ได้ยอมรับแล้วว่าข้อสมมุติฐานนี้ผิดพลาดและได้ปฏิเสธ
ความเชื่อดั้งเดิมเหล่านั้นอย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้อาจเป็นไปได้
ว่าเพราะสภาพข้อเท็จจริงปรากฏเป็นที่ประจักษ์ชัด
อยู่ทุกแห่งหนที่แสดงถึงความเสื่อมความฉิบหายของ
ชนวนชาติ สิ่งแวดล้อม และคุณค่าของความเป็น
มนุษย์อันเป็นผลเนื่องมาจากการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ
แบบทุนนิยม ประเทศร่ำรวยแทนที่จะช่วยเหลือ
ประเทศยากจนในการพัฒนาอย่างบริสุทธิ์ใจอย่าง
ที่อาค้ำ เกิน หวัง ก็กลับใช้อุบายอันมิชอบกอบโกย

เอาเปรียบ ชูทรัพย์สินประไรชน จากประเทศ นวม
อย่างน่าละอาย การกวักเงินซื้อใจนักคิดนักวิชาการ
ต่างจากประเทศยากจนแล้วหาอุบายขายสินค้าเสรีรูป
ให้แก่ประเทศยากจนด้วยราคาสูง หรือแม้กระทั่ง
สร้างโรงงานผลิตสินค้าใหญ่ในประเทศยากจนก็
เป็นไป เพื่อผลประโยชน์ทางการค้ายิ่งกว่าการช่วย
เหลือประเทศยากจนอย่างที่อ้างกันอยู่เสมอ โศกทั่วไป
ไปแล้ว การช่วยเหลือของประเทศร่ำรวยที่หยิบยื่นให้
แก่ประเทศยากจน ถ้าไม่อยู่ในรูปของความช่วยเหลือ
ทางทหารเพื่อเหตุผลทางการเมือง ก็เป็นการช่วย
เหลือในรูปของการให้เงินกู้ วิธีการให้ความช่วยเหลือ
ดังกล่าวนี้ ก็หนีไม่พ้นยุทธวิธีทางการเมืองและการค้า
ของประเทศร่ำรวย เพื่อจะชูศรีผลประโยชน์จาก
ประเทศยากจนทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้จึงไม่น่าแปลกใจแต่
อย่างไรก็ตามภาวะความตึงเครียดระหว่างประเทศร่ำรวย
กับประเทศยากจนจึงเพิ่มขึ้นจนเป็นที่วิตกว่าความร
แรงอาจจะเกิดขึ้นได้มิวันใดวันหนึ่ง หากปล่อยให้
การปฏิบัติการเอารัดเอาเปรียบเป็นอยู่อย่างนี้ต่อไป
การศึกษาที่ อาค้ำ เกิน เคยหวังว่าจะให้เป็นเครื่อง
มือเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และ
การเมืองนั้นเล่าก็เป็นระบบการศึกษาของประเทศ
ร่ำรวย เพราะฉะนั้นความคิดในการพัฒนาของประเทศ
ยากจนก็ถูกครอบงำด้วยความคิดของประเทศร่ำ
รวยที่เชื่อว่าความสุข (happiness) คือการบริโภค
(consumption) การปฏิบัติการทางการศึกษาและการ
พัฒนาบนพื้นฐานของความเชื่อเช่นนี้ยังผลให้ประเทศ
ยากจนทั้งหลายตกเป็นทาสของประเทศร่ำรวยและเป็น
ทาสของวัตถุนิยมอย่างไม่มีหนทางที่จะได้พบกับอิสระ
ที่แท้จริงของความเป็นมนุษย์ได้เลย

ในหนังสือเล่มนี้ อาค้ำ เกิน กล่าวว่าการ
ศึกษาที่จำกัดทำกันอยู่ไม่ช่วยให้มนุษย์หลุดพ้นจากภวะ
ความโง่เขลา แบบแผนประเพณีและความเป็นทาส
ของคตินิยมแบบวัตถุนิยมและการศึกษาที่เป็นอยู่ใน
ปัจจุบันเป็นไปเพื่อการแข่งขันเสรีทางเนื้อหนัง

(competitive materialism) เป็นไปเพื่อเสริมสร้างการ
ยึดมั่นถือมั่น (belonging-identity) และเป็นไปเพื่อ
การร่ำรวยเสริมการเอารัดเอาเปรียบ (exploitative net
work) ซึ่งการศึกษาในลักษณะนี้จะไม่ช่วยให้มนุษย์ได้
รับการปลดปล่อยอย่างแท้จริง อาศัย เกิน ให้ทัศนะว่า
หากเราประสงค์จะแหวกออกจาวงจรเก่า ๆ แบบนี้
เราจะต้องยอมรับคุณค่าของความเป็นมนุษย์เสียก่อน
การศึกษาที่ยอมรับคุณค่าของความเป็นมนุษย์จะช่วย
สร้างให้มนุษย์เกิดสำนึก (awareness) ขึ้นเป็นเบื้อง
แรก และจะก่อให้เกิดภาวะ "ต้านระบบ" (counter-
system) การศึกษาที่จัดทำกันอยู่แทบทุกประการไม่ว่า
ประเภทที่มีมาตรฐานทางวิชาการที่เด่น หรือประเภท
ที่มีลักษณะก้าวหน้าที่อ้างกันอยู่บ่อยครั้ง ก็ล้วนแล้ว
แต่เป็นการรับใช้ระบบปัจจุบันทั้งสิ้น นับเป็นเรื่อง
แปลกที่คนทั่วไปไม่จะมีอคติทางการเมืองแตก
ต่างกันอย่างไร แต่ความคิดทางการเมืองศึกษามักจะอยู่ใน
ลักษณะลาวิกันยิม ยึดมั่นและให้ความสำคัญกับแบบ
แผนประเพณี ซึ่งหมายถึงการยอมรับปฏิบัติตามแบบ
แผนดั้งเดิมโดยไม่ใช้วิจารณ์ (conformity) คน
เหล่านี้มองกลับที่จะเห็นการศึกษา เปลี่ยนแปลง
วิถีชีวิตของลูกหลานให้แตกต่างออกไปจากแนวทางที่
คนเคยเชื่อถือ นักการเมืองทั้งหลายที่หวังจะได้รับ
คะแนนนิยมจากประชาชนก็ระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง
ที่จะไม่แสดงนโยบายการศึกษาที่จะเปลี่ยนแปลงโครง
สร้างทางสังคมให้ต่างไปจากระบบปัจจุบัน ผู้บริหาร
การศึกษา ครูอาจารย์น้อยใหญ่ ถ้าไม่ใช่เพราะความ
เชื่องช้าก็มักเป็นเพราะเหตุผลของการอยู่รอด เมื่อ
ทำงานในวงการศึกษาก็ได้สักระยะหนึ่งก็ลงร้องเดี๋ยว
กันสั้น กลับมาเน้นเรื่องระเบียบวินัยอันหอมหวานมาก
กว่าการเรียนการสอน และที่น่าสมเพชก็คือระเบียบ
วินัยส่วนมากมีลักษณะเกิดขึ้นที่เขียนทั้งสิ้น แรงจูง
ใจที่นิยมใช้กันในโรงเรียนก็คือการให้รางวัลและการ
ลงโทษ ซึ่งเป็นการปลุกฝังระบบการแข่งขันจริงคือ
เล่นกันตั้งแต่วัยเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมองเห็นการศึกษา
เหมือนหนึ่งสินค้าที่ทั้งสังคมซื้อหาเพื่อแข่งชิงเข้าไป

อยู่ในระบบ เด็กนักเรียนเองก็เรียนรู้ถึงลักษณะอันนี้
ส่วนใหญ่จึงยอมเล่นเกมเดียวกันกับครู เพื่อว่าตนเอง
จะผ่านช่องนี้ไปได้โดยไม่มีคามยุ่งยากอันใด แต่การ
ศึกษาที่ทั้งอยู่บนพื้นฐานของความกลัว เช่นนี้ ความ
เจริญเติบโตทางปัญญา อารมณ์ และสังคมไม่มีทาง
เกิดขึ้นได้เลย มิใช่ที่จะต้องเอ่ยถึงการปลดปล่อยให้
หลุดพ้นจาวงจรการแข่งขันทางเนื้อหนังเพื่อพบกับ
อิสระที่แท้จริงของมนุษย์

ก่อนที่จะรู้ว่าการศึกษามีส่วนสนับสนุนการ
พัฒนา (development) ได้อย่างไร เราจะต้องเข้าใจ
จุดหมายของการพัฒนาเสียก่อนว่าคืออะไร นาย
อาคิ เกิน กล่าวว่า การพัฒนาคือการปลุกสำนึก
(awakening of awareness) เพราะฉะนั้นการศึกษา
ในแนวใหม่จะต้องมุ่งสร้างให้คนมีสำนึก หรือมีสติ
(awareness) และขจัดการแข่งขันทางวัตถุ และการ
ศึกษาจะต้องมีวิธีการที่แยกการศึกษาที่เป็นการพัฒนา
บ้าง เจกชนด้วยการสร้างสำนึก สติปัญญา และศักยภาพ
ด้านศิลปะ ออกจากการเตรียมตัวเพื่ออาชีพ การศึกษา
ที่จะจัดในแนวทางนี้ จำต้องอาศัยครูที่มีสำนึกสูงจึงจะ
สำเร็จ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ต้องแก้ไขก่อนอื่นก็คือสถาบัน
ฝึกหัดครู เพราะสถาบันฝึกหัดครู จัดทำกันอยู่ใน
เวลานี้หวังใดยากที่จะสร้างให้ครูเกิดสำนึกได้ หากพูด
กันแบบไม่กลัวใครก็ต้องบอกว่าในบรรดาการศึกษา
ที่เป็นอยู่ทั้งหมดการศึกษาของครูที่ดีที่สุด นักเรียน
ฝึกหัดครูในสถาบันฝึกหัดครูส่วนใหญ่ได้รับการยึด
เยือกเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่ล้าสมัยและไม่มีความสัมพันธ์
กับสภาพการณ์จริงในห้องเรียน ไม่ว่าวิชาจิตวิทยาการ
ศึกษาอันศักดิ์สิทธิ์ (ซึ่งมากไปด้วยผลการทดลองใน
ห้องปฏิบัติการมากกว่าผลจากการปฏิบัติในห้องเรียน
จริง ๆ) วิชาประวัติศาสตร์ การจัดการ การทาง
การศึกษาและวิชาปรัชญาการศึกษา เนื้อหาวิชาเหล่านี้
มีผู้สนใจก็เฉพาะตอนสอบไล่เท่านั้น หลังสอบแล้ว
ก็หาประโยชน์อะไรมิได้ บรรดาภาคนในห้องเรียนของ
นักเรียนฝึกหัดครูก็ไม่มีอะไรแตกต่างจากสภาพของ
ห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาเท่าใดนัก ความสัมพันธ์

ระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนักเรียนก็อยู่ในลักษณะที่นักเรียนถูกรอบงำทางความคิด และได้รับการปฏิบัติแบบเดียวกับเด็กชั้นประถมหรือมัธยมศึกษา น้อยนักที่นักเรียนจะมีโอกาสได้แสดงออกถึงความรับผิดชอบหรือการตัดสินใจในการทำงานต่างๆ ด้วยตัวเอง ด้วยเหตุนี้หากจะจัดการศึกษาให้เป็นไปเพื่อการปลดปล่อยอย่างแท้จริงแล้ว การฝึกหัดครูจำต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนทีเดียว หลักสูตรของการศึกษาการฝึกหัดครุนั้นควรจะเน้นถึงสิ่งสำคัญสองประการ ประการแรกจะต้องเน้นการพัฒนาความสามารถด้านการสอน ซึ่งแน่นอนจะต้องอาศัยการฝึกงานอย่างจริงจังภายใต้การแนะนำดูแลของอาจารย์ที่สามารถและติดตามด้วยการอภิปรายถกเถียงระหว่างอาจารย์กับนักเรียนครูในค่านกวลวิธีการสอนที่ใช้และหาทางปรับปรุงข้อเสีย เพื่อหาแนวทางใหม่ต่อไป หลักวิชาจิตวิทยาการศึกษา หรือจิตวิทยาพัฒนาการก็จะต้องเป็นสิ่งที่ได้จากการปฏิบัติกับเด็กนักเรียนจริงๆ มิใช่ถือถือเอาผลการทดลองจากห้องปฏิบัติการ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นของฟรอยด์ หรือเปียเจต์ เป็นคัมภีร์อย่างไม่มีสัมฤทธิ์ผล ประการที่สองหลักสูตรการศึกษาการฝึกหัดครูจะต้องให้มีการศึกษากว้างออกไปจากเนื้อหาวิชาการศึกษา (educology) การเรียนรู้ถึงปัญหาสังคมและปัญหาส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เป็นต้นว่าภาษา เชื้อชาติ ความยากจน ซึ่งจะช่วยให้โลกทัศน์ของครูกว้างขึ้น เป็นการสร้างสำนึกให้เกิดขึ้นแก่ครูและประการสำคัญที่สุดในช่วงเวลาของการศึกษานี้จะต้องช่วยให้นักเรียนครูได้เห็นถึงคุณค่าที่แท้จริงของความเป็นมนุษย์

นอกจากนี้นายอาค้ำ เกิน ยังได้กล่าวว่าการศึกษาเพื่อการปลดปล่อยที่แท้จริงนั้น จำต้องสอนให้รู้ถึงกรรมวิธี (techniques) ของการเปลี่ยนแปลงสังคมเพื่อสร้างภาวะ "คานระบบ" (counter-system) อาค้ำ เกิน เชื่อว่ากรรมวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือวิธีอหิงสา (non-violent) วิธีอหิงสาคือ อาค้ำ เกิน สนับสนุนนั้นเป็นวิธีที่มหาตมาคานธี แห่งอินเดีย และ

มาร์ติน ลูเธอร์ คิง แห่งอเมริกาเคยใช้ ซึ่งวิธีนี้อหิงสาแบบนี้เป็นวิธีต่อต้านที่ยอมรับว่า "ถูกต้อง" ก็เป็นมนุษย์เช่นเดียวกัน (เปโลโด แฟร์ นักการศึกษาชาวบราซิล ก็สนับสนุนวิธีนี้) เพื่อให้การใช้วิธีอหิงสาอย่างได้ผล การศึกษาจะต้องเป็นไปเพื่อการสร้างสำนึกให้สูงขึ้น และจัดการแข่งขันการเสกสรรของเนื้อหนังให้สิ้นไป อารูธที่สำคัญของวิธีอหิงสาก็ได้แก่ การต่อต้านอย่างสันติ ละเลยคำสั่งอันไม่ชอบธรรม นักทฤษฎีงาน วลา ซึ่งเป็นอารูธที่มีประสิทธิภาพไม่น้อยเลย

หนังสือของ อาค้ำ เกิน เล่มนี้มีถึงห้าสมโงมากมายที่น่าพิศวง ขอแนะนำอย่างมากว่าท่านที่สนใจทางการศึกษา การพัฒนา หรือแม้ผู้ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม ควรอ่านหนังสือเล่มนี้อย่างยิ่ง

อุทัย คุลยเกษม
กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม

พิทยา สายท
สำนักพิมพ์ เกล็ดไทย ๒๕๑๖
๒๓๘ หน้า ๑๕ บาท

ความจริง หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่จัดอยู่ในหนังสือประเภท "สังคมวิทยาเบื้องต้น" แต่มีลักษณะ "แหวกแนว" อยู่ ๒ ประการ คือ

๑. มีชื่อค่อนข้างแหวกแนว เพราะหนังสือประเภทนี้มีชื่อคุ้นสายตาผู้อ่านอยู่หลายชื่อเช่น สังคมวิทยา สังคมวิทยาามานุษยวิทยา มนุษย์กับสังคม สังคมวิทยาเบื้องต้น และสังคมศาสตร์ แต่หนังสือเล่มนี้กลับไม่สนใจชื่อต่างๆ ดังกล่าว ไร้ชื่อเสียใหม่ ว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม ผู้ที่เห็นแก่เพียงชื่อ คงคิดว่า เป็นหนังสือประเภทอื่นไปก็ได

๒. ลักษณะแหวกแนวของหนังสือเล่มนี้ อีกประการหนึ่งก็คือ เป็นหนังสือสังคมวิทยาเบื้องต้น

กัน ที่มีศัพท์ทางวิชาการน้อยที่สุด และไม่มีศัพท์
ภาษาอังกฤษแทรกอยู่เลยแม้แต่เพียงศัพท์เดียวฝึกกับ
หนังสือประเภทนี้เล่มอื่น ๆ ซึ่งเต็มไปด้วยศัพท์วิชา
การและศัพท์ภาษาอังกฤษ

ถ้าหากผู้อ่านทราบถึงวัตถุประสงค์ของผู้
เขียนว่าต้องการเขียนให้ผู้อ่านประเภทใดอ่าน ก็คง
จะไม่แปลกใจเลยว่าทำไมหนังสือเล่มนี้จึงมีลักษณะ
แหวกแนวดังกล่าว ทั้งนี้เพราะผู้เขียนตั้งใจเขียนให้
ผู้อ่านที่เป็น “ชาวบ้าน” อ่าน ไม่ได้ตั้งใจเขียนให้ “นัก
ศึกษา” อ่าน แต่ก็มิได้ห้ามไม่ให้ “นักศึกษา” อ่าน
โดยที่ผู้เขียนมีความเห็นว่า “สังคมวิทยา” หรือ “ความ
เข้าใจกลไกของสังคม” นี้ เป็นเรื่องที่คนทุกคนซึ่งอยู่ใน
สังคมควรรู้ ไม่ควรจำกัดเฉพาะผู้มีโอกาสเข้ามาเป็น
“นักศึกษา” เท่านั้น

กล่าวโดยทั่วไปแล้ว ผู้วิจารณ์มีความเห็น
ว่าหนังสือเล่มนี้บรรลุเป้าหมายที่ผู้เขียนตั้งไว้คือ ให้
ผู้อ่านได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับ “กลไก” ของ สังคมที่ตน
เป็นสมาชิกอยู่ ทั้งนี้เพราะผู้เขียนทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้
ง่ายขึ้นเอง

สิ่งที่ผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็นในหนังสือ
เล่มนี้ ซึ่งถูกใจผู้วิจารณ์มาก คือ

๑. การชี้ให้เห็นว่า สังคมศึกษา และสังคม
วิทยาต่างกันอย่างไร อ่านได้ในคำนำ
ของหนังสือเล่มนี้
๒. การชี้ให้เห็นว่า สาระสำคัญของวิชา
สังคมวิทยาอยู่ที่การศึกษาถึงความ
สัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งผู้เขียนได้เน้น
เรื่องนี้ไว้ทุกบท ซึ่งเริ่มตั้งแต่การสร้าง
ความสัมพันธ์ทางสังคม การรักษา
ความสัมพันธ์ทางสังคมที่สร้างขึ้น และ
การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทาง
สังคมดังกล่าวโดยสรุปก็คือ การที่จะ
เข้าใจ กลไกของสังคมนั้น ได้แก่ความ
เข้าใจความสัมพันธ์ทางสังคมในต่าง
กัน ๆ ดังกล่าวนั่นเอง

ข้อเท็จจริงประการหนึ่งเกี่ยวกับหนังสือ
ประเภท “สังคมวิทยาเบื้องต้น” มีอยู่ว่า ในวงการของ
การศึกษาวิชา สังคมวิทยา ปรากฏว่า ยังไม่มีประเทศ
ไทย ที่ยอมรับใช้หนังสือสังคมวิทยาเบื้องต้นเล่มใด
เล่มหนึ่ง เป็นหนังสือเรียนเหมือนกันทั่วประเทศ
ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าในขณะนี้ยังไม่มีคณาจารย์
ระหว่างนักสังคมวิทยาว่า การสอนสังคมวิทยาเบื้องต้น
กันแบบใดเป็นแบบการสอนที่ดีที่สุดนั่นเอง ดังนั้น
ผู้ที่เขียนหนังสือสังคมวิทยาเบื้องต้น จึงเลือกบรรจุ
เนื้อหาไว้ในหนังสือของตน ตามที่ตนเห็นว่าจะทำให้
ผู้อ่านเข้าใจ เมื่อเป็นเช่นนั้น จะเห็นได้ว่า หนังสือ
สังคมวิทยาเบื้องต้นนั้น จึงมีข้อดีข้อเสียอยู่ด้วยกันทุก
เล่ม อย่างน้อยก็ในคำนำเนื้อหา บางเล่มอาจจะมีเนื้อ
หาบางเรื่องที่ไม่จำเป็นต้องทราบ แต่หากเนื้อหาบาง
เรื่อง ที่ผู้อ่านต้องการทราบ สรุปได้ว่าหนังสือ
ประเภทนี้ทุกเล่มจะขาดความสมบูรณ์เรื่องเนื้อหาใน
ตัวเองทั้งสิ้น

เมื่อทราบข้อเท็จจริงดังกล่าว จะต้องยอมรับว่า
แม้หนังสือเล่มนี้ก็ขาดความสมบูรณ์ในตัวเอง
เช่นกัน ผู้ที่ต้องการทราบเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่มีกล่าวไว้
ในหนังสือเล่มนี้ ก็อาจหาอ่านได้จากเล่มอื่น ๆ ถ้า
หากสนใจ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจารณ์เห็นว่า หนังสือเล่ม
นี้บรรลุเนื้อหาไว้อย่างน่าสนใจอย่างยิ่ง โดยที่ผู้เขียน
แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๑๒ บท ซึ่งผู้เขียนพยายามเรียบ
เรียงให้สอดคล้องกันเป็นอย่างดี ซึ่งอาจกล่าวโดย
สรุปได้ดังนี้

บทที่ ๑ และ ๒ กล่าวถึงการที่คนเป็นผู้
สร้างสังคมขึ้น และต่อมาสังคมนั้นก็กลับมามี
อิทธิพลต่อคนอีกทีหนึ่ง สังคมในที่นี้ หมายถึง
ความสัมพันธ์ทางสังคมนั่นเอง บทที่ ๓-๔ และ
๕ กล่าวถึงธรรมชาติของคนและสังคม โดย
กล่าวถึงการเป็น “บุคคล” ในสังคมวิทยาว่าเกิด
จากฐานะและบทบาท ในกรณีความสัมพันธ์กับ
ผู้อื่น และชี้ให้เห็นสังคมในรูปของ กลุ่มสังคม

อันเป็นผลเนื่องมาจากความสัมพันธ์ทางสังคม
นั่นเอง

บทที่ ๖ กล่าวถึงธรรมชาติของการกระทำ
ต่อกันทางสังคม หรือความสัมพันธ์ทางสังคม
ว่ามีความหมายที่แท้จริงอย่างไร

บทที่ ๗-๘ และ ๙ กล่าวถึงการจัดระเบียบ
ทางสังคมหรือการกำหนดความสัมพันธ์ทาง
สังคม ซึ่งอาจมองในรูป สถาบัน และชนชั้น
สังคมเป็นตัวอย่าง ซึ่งมุ่งในแง่สร้างและรักษา
ความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้น

บทที่ ๑๐-๑๑ และ ๑๒ กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลง
ทางสังคม หรือการเปลี่ยนแปลงความ
สัมพันธ์ทางสังคมนั่นเอง

ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า เมื่อผู้อ่าน อ่าน
หนังสือเล่มนี้จบแล้ว จะต้องเข้าใจคำว่า “กลไก”
ของสังคมอย่างแน่นอน เพราะผู้เขียนได้เขียนไว้หลาย
แห่งหลายมุม แต่สอดคล้องเรียงลำดับกันเป็นอย่างดี
แต่ก็มีข้อวิจารณ์เพียงข้อเดียวเท่านั้น คือ ถ้าหากผู้
เขียนมีบทสรุปท้ายบททุกบท ก็คงจะเป็นประโยชน์
แก่ผู้อ่านที่เป็น “ชาวบ้าน” มากกว่านี้

แม้ยอมรับว่า หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือ
ที่คนทุกคนที่เป็นชาวบ้านควรอ่านอย่างยิ่ง แต่
สำหรับผู้ที่ป็นนักศึกษาแล้ว ผู้วิจารณ์คิดว่า
นักศึกษาอาจจะเห็นว่า การเขียนของผู้เขียนยืดย
ยาวเกินไป ทั้งนี้เพราะผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่าน
“ประเภทเรียนด้วยตัวเอง” อ่านถึงอย่างนั้นก็ตาม
ผู้วิจารณ์ก็อยากแนะนำให้อ่าน เพราะจะช่วยให้
เข้าใจ วิชานี้ดียิ่งขึ้น กล่าวอีกประการหนึ่ง ก็
คือ นักศึกษาอาจใช้หนังสือเล่มนี้แก้ปัญหาอ่าน
หนังสือเล่มอื่น ๆ ไม่เข้าใจได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้อ่านที่เป็นนักศึกษาอีก
ประการหนึ่ง คือ นักศึกษาจะต้องเข้าใจว่า ผู้เขียน
หนังสือเล่มนี้ มุ่งเขียนให้เกิดความเข้าใจ เกี่ยวกับ
สังคมวิทยา เท่านั้น และนักศึกษาคงระลึกไว้เสมอ

ว่า การศึกษาในมหาวิทยาลัยนั้น นอกจากจะต้อง
ให้นักศึกษา “เข้าใจ” แล้วยังต้องทำให้ นักศึกษามี
ส่วนร่วมสร้างความเจริญให้แก่สาขาวิชาเรียนด้วย
เนื่องมาจากความต้องการจากนักศึกษาในประทศ
หลังนี้ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับนักศึกษาอีกประการ
หนึ่ง ซึ่งได้แก่การสร้างและเข้าใจศัพท์ทางวิชาการ
เพราะศัพท์ทางวิชาการเป็นเครื่องมือสำคัญในการ
สร้างและก่อให้เกิดความเจริญแก่ศาสตร์ต่าง ๆ เพราะ
จะช่วยให้มีการติดต่อระหว่างกันง่ายขึ้นใน ประชาคม
นักวิชาการ

บัณฑิต อ่อนคำ

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ธรรมศาสตร์

แรงงานไทยกับอุตสาหกรรม

นิคม จันทวิฑูร

สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ๒๕๑๕

๑๘๖ หน้า ๒๕ บาท

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ ส่วนใหญ่
เป็นการเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแรงงานไทยในสาขา
อุตสาหกรรม ข้อมูลและสถิติที่เกี่ยวข้อง เป็นค้นคว้า
จำนวนแรงงานในลักษณะสถานประกอบการต่างๆ ได้
ถูกนำมาประมวลไว้ เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน นอก
จากนั้นยังได้กล่าวถึงสภาพและปัญหาของแรงงานใน
ลักษณะต่าง ๆ ตามสาขาอาชีพ เช่นปัญหาของลูกจ้าง
ที่คือยืมมือ และทัศนคติต่อการทำงาน ส่วนปัญหา
ด้านนายจ้าง โดยเฉพาะในสถานประกอบการขนาด
ย่อมมีลักษณะเป็นแบบครอบครัว มีการยึดมั่นในการ
ดำเนินงานแบบโบราณ ด้วยเหตุนี้ สภาพการทำงาน
และสวัสดิภาพของแรงงานในสถานประกอบการบาง
แห่ง จึงขอการเอาใจใส่จากนายจ้าง ปัญหาเหล่านี้ก่อให้เกิด
ความขัดแย้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ฉะนั้น
หากไม่มีการปรับปรุงแก้ไขแต่เห็น ๆ แล้ว ปัญหา

หลังนี้ขอร้องทำให้การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรม
ล่าช้าไปได้ ท้ายที่สุดผู้เขียนได้กล่าวถึงบทบาทของ
รัฐบาล ในกรณีที่เน้นนโยบายส่งเสริมบ้านแรงงาน
และการรณรงค์ในปัญหาในเรื่องนี้ ไม่ว่าจะเป็นการหา
มาตรการทางกฎหมาย เป็นที่เห็นว่า การออกกฎหมาย
แรงงาน หรือการวางนโยบายและแผนงานด้านแรง
งาน ให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ

ทั้งหมดนี้ผู้เขียนได้กระหน่ำตีความว่า หนังสือ
เล่มนี้ยังขาดข้อเท็จจริงและรายละเอียดอยู่มาก แต่
กระนั้นก็ตามท่านได้กระทำตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
ในการเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแรงงานไทยในสาขา
อุตสาหกรรม ซึ่งเป็นรากฐานความเข้าใจ อีก
ทั้งกระตุ้นให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาค้นคว้า และทำการ
เขียนเอกสารในสาขาวิชาอื่นอีกชั้นหนึ่ง ทั้งนี้โดยมีการ
แจกแจงรายชื่อหนังสือประกอบการค้นคว้าในเรื่อง
แรงงานไว้อย่างมากมาย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
อันเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านโดยทั่วไป ที่ต้องการศึกษา
ค้นคว้าให้ลึกซึ้งอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้มีข้อกล่าวถึง
บทบาทของเอกชน ในด้านการส่งเสริมแรงงานโดย
อาทิ เช่นการจับบริกรหาแรงงานของเอกชน หรือ
การศึกษาอบรมแรงงาน ซึ่งเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ
ว่าควรจะมีการส่งเสริมมากน้อยแค่ไหน และควรมี
การร่วมมือกับรัฐบาลอย่างไรบ้าง อีกประเด็นหนึ่งที่
น่าสนใจคือ เหตุใดนโยบายที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนด
เป็นต้นว่าการออกกฎหมายแรงงานจึงไม่ได้ผลในทาง
ปฏิบัติเท่าที่ควร ทั้งฝ่ายลูกจ้างและนายจ้าง ส่วน
รัฐบาลเป็นศูนย์กลางควรทำหน้าที่ประสานงานในการ
ชักนับสนุนหรือชักนำระหว่างลูกจ้างและนายจ้างได้
อย่างไร

วันจันทร์ ๑๖ กรกฎาคม

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เงินในระบบการเงินระหว่างประเทศ*

จินตลา คิงสกีทีย์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร (แปล)
ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๑๖
๕๖ หน้า ๒๒ บาท

เรื่องราวเกี่ยวกับการเงินระหว่างประเทศ
มีนักวิชาการในเมืองไทย เขียนไว้ไม่มากนัก ไม่ว่าจะ
เป็นในลักษณะของบทความ ตำราเรียนหรือแม้
กระทั่งงานแปล ฉะนั้นจึงเป็นที่น่ายินดีที่มีงานแปล
จากบทความชิ้นหนึ่งของ ซี ซาเบอร์เลอร์ ออกมาโดย
ความพยายามร่วมกันของ จินตลา คิงสกีทีย์ และ
ผาสุก พงษ์ไพจิตร

ในบรรดานักเศรษฐศาสตร์สาขาการคลังและ
การเงินระหว่างประเทศด้วยกันแล้ว ซาเบอร์เลอร์
นับเป็นนักเศรษฐศาสตร์ผู้หนึ่งที่ให้ความสนใจและ
แสดงความคิดเห็นที่มีน้ำหนักอย่างมากอยู่ตลอดมา
สำหรับบทความที่ผู้แปลได้แปลออกมานี้ นับเป็นบทความ
ที่ทำให้คุณประโยชน์อย่างมากสำหรับผู้ศึกษาวิชา
เศรษฐศาสตร์ในสาขาการเงินระหว่างประเทศ จุดมุ่ง
หมายของซาเบอร์เลอร์ก็เพื่อที่จะชี้ให้เห็นถึงปัญหา
ปัจจุบันของการเงินและระบบของการเงินในโลก โดย
ชี้ให้เห็นถึงกลไกของระบบการเงินที่เป็นอยู่ และ
ปัญหาของดุลการชำระเงินว่าเกิดจากอะไรบ้าง รวมทั้งวิเคราะห์การปรับตัวของดุลการชำระเงินด้วย ซึ่ง
เป็นการดึงเข้าไปสู่การโต้แย้งในเรื่องที่ว่าระบบอัตรา
แลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในแบบใด จะช่วย
การปรับตัวของดุลการชำระเงินได้ดีที่สุด ซาเบอร์
เลอร์ ได้แสดงทั้งข้อโต้แย้งและข้อสนับสนุนระบบ
อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราทั้งแบบคงที่และแบบที่ยืด
หยุ่นได้รวมทั้งแบบที่เรียกกันว่าหมุกเคลื่อนที่ (adju-
stable peg) ด้วย ซาเบอร์เลอร์ลงความเห็นไว้ในเรื่อง
ของอัตราแลกเปลี่ยนเงินนี้ ระบบหมุกเคลื่อนที่
เป็นระบบที่ค่อยประสิทธิภาพและมีผลเสียมากที่สุด

* แปลจาก G. Haberler, *Money in the International Economy* (London: The Institute of Economic Affairs, 1969).

เหตุผลสำคัญก็คือช่วยให้นักตั้งกำไรมีแต่ทางได้และไม่มีทางเสีย ในขณะที่ในอัตราแลกเปลี่ยนอื่นอีก ๒ แบบ คือ แบบคงที่และแบบยืดหยุ่นได้นั้น มีข้อได้เปรียบเสียเปรียบที่ไม่แตกต่างกันมากนักโดยมีข้อแม้ว่าอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของ IMF อย่างเคร่งครัด ส่วนแบบที่ยืดหยุ่นได้ก็จะต้องมีอิสระในการดำเนินการโดยปราศจากการแทรกแซงของเจ้าหน้าที่ทางการเงิน ถึงแม้ว่าข้อได้เปรียบและข้อสนับสนุนในเรื่องของอัตราแลกเปลี่ยนเงินที่ได้แสดงไว้ในบทความนี้จะไม่เห็นข้อเสนอนะใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นจากที่รัฐ ๆ กันอยู่ในหมู่นักเศรษฐศาสตร์ที่ศึกษาหรือให้ความสนใจในเรื่องของการเงินระหว่างประเทศ แต่ข้อดี คือ ซาเบอร์เลอร์ ได้สรุปข้อดีเห็นทั้งสองฝ่ายไว้อย่างกระชับรัด ทำให้เข้าใจง่ายและสะดวกต่อการติดตาม ส่วนข้อเสนอของซาเบอร์เลอร์ในปัญหาของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ และอัตราแลกเปลี่ยนนั้นออกมาในรูปที่ว่า อัตราแลกเปลี่ยนแบบยืดหยุ่น (flexible exchange rate system) จะมีคุณสมบัติเหนือกว่าแบบอื่น ๆ โดยยกตัวอย่างของแคนาดามาอ้างอิง แต่ในขณะเดียวกันซาเบอร์เลอร์ก็ยอมรับว่าประสิทธิภาพของการใช้อัตราแลกเปลี่ยนแบบยืดหยุ่นนี้ยังมีจำกัดมาก และถ้าเปรียบกับอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ที่อยู่ในวินัยทางการเงินจริงๆแล้ว ปัญหาของการเลือกอัตราแบบใดจะดีกว่าก็เป็นปัญหาทางเทคนิคเท่านั้น ฉะนั้นถ้าจะใช้วิธีประนีประนอมแล้วซาเบอร์เลอร์เห็นว่าน่าจะใช้อัตราแลกเปลี่ยนแบบยืดหยุ่นที่มีขอบเขต (limited flexibility) ดีกว่า กล่าวคือ เงินตราของประเทศใดที่ถูกใช้เป็นทุนสำรองก็ให้ดำรงอัตราแลกเปลี่ยนคงที่เอาไว้ และในขณะเดียวกันก็ให้ประเทศอื่นๆ ปล่อยให้เงินตราของตนลอยตัว ซึ่งจะช่วยให้ความกดดันต่อเงินสกุลที่ใช้เป็นทุนสำรองผ่อนคลายลง ทางออกอีกทางหนึ่งก็คือ การขยายขอบเขตขึ้นลงของราคาทองคำให้กว้างขึ้นจาก $\pm 1\%$ ตามกฎบัตรของ IMF มาเป็น

$\pm 4-5\%$ สำหรับข้อเสนออื่น ผู้วิจารณ์ยังไม่แน่ใจว่าจะน่าสนใจเหมือนข้อเสนอของพวก ซาเบอร์เลอร์ การขยายขอบเขตของราคาทองคำขึ้นสูงให้กว้างขึ้นนั้นก็เท่ากับขยายเนื้อที่ให้นักตั้งกำไรที่การตั้งกำไรได้กว้างขวางขึ้นเท่านั้น และไม่คิดว่าผลในทางปฏิบัติจะแตกต่างกันมากมาย จากเท่าที่ปรากฏมาแล้ว

นอกจากจะได้วิเคราะห์เรื่องดุลการชำระเงินและกลไกในการปรับตัวแล้วปัญหาในเรื่องสภาพคล่องระหว่างประเทศก็เป็นอีกจุดหนึ่งที่ละเอียดเสียมิได้ ในเรื่องนี้ซาเบอร์เลอร์ชี้ให้เห็นประเด็นที่สำคัญ ๆ ไว้ ๒-๓ ประการ เช่น ๑- ไรเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าความขาดแคลนสภาพคล่องระหว่างประเทศได้เกิดขึ้นแล้วประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง คามที่มีนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านได้พยากรณ์เอาไว้ว่าโลกจะประสบวิกฤตการณ์ในเรื่องสภาพคล่องระหว่างประเทศในอนาคตอันใกล้ นั้น ซาเบอร์เลอร์เห็นว่าคำถามที่ควรจะถามก็คือได้มีการใช้มาตรฐานอะไรมาเป็นเครื่องวัดว่า สภาพคล่องแท้ใดจึงจะเรียกว่าพอดีหรือไม่ที่จะสนับสนุนการค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศในอัตราของการจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและที่คาดเอาไว้ในอนาคตได้ และในเมื่อยังไม่มีความชัดเจนในข้อนี้ก็น่าจะหนักแน่นและรัดกุมพอ ซาเบอร์เลอร์จึงเสนอว่าควรที่มีผู้แสดงความความคิดเห็นไว้มากมายในการที่จะให้มีการปฏิรูป IMF เพื่อต้อนรับสถานการณ์การขาดแคลนสภาพคล่องนั้น เป็นการที่คนไปก่อนใช้ และเท่าที่ปรากฏก็เห็นว่า IMF ทั้งหน้าที่ได้เป็นอย่างดีอยู่แล้ว และจะยิ่งทำได้ดีกว่านี้อีกถ้าบรรดาประเทศสมาชิกทั้งหลายจะปฏิบัติตามภายในวินัยทางการเงินอย่างเคร่งครัด ส่วนการที่จะทำการขยายสภาพคล่องออกไปล่วงหน้าก่อนที่จะเกิดวิกฤตการณ์เช่นจริง ๆ นั้นจะเป็นผลเสียมากกว่าผลดีเพราะจะทำให้ประเทศสมาชิกอ่อนวินัย และไม่กระตือรือร้นในการที่จะช่วยตัวเองเมื่อเกิดปัญหาดุลการชำระเงินของประเทศ

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า บทความนี้เป็น การสรุปข้อคิดเห็นในเรื่องของการเงินระหว่างประเทศอย่างกระชับและได้ใจความดีมา ผู้ที่สนใจควรจะได้โอกาสหาอ่านดู ไม่ว่าจะเขียนต้นฉบับภาษาอังกฤษหรือที่แปลไว้เป็นภาษาไทย

สุดท้ายขอชมเชยความพยายามของผู้แปลทั้งสองที่ได้ถอดความออกมาอย่างซื่อสัตย์ต่อต้นฉบับเดิมเป็นที่สูง และเห็นว่าการแปลบทความนี้ได้มีผลตมตามเจตนารมณ์ของผู้แปลในการที่จะให้นักศึกษาที่สนใจในปัญหาการเงินระหว่างประเทศมีความกระฉับกระเฉงในปัญหาเหล่านี้ยิ่งขึ้น

นิตยา มาพงษ์ศรี

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิธีเชิงปริมาณสำหรับผู้เบียดการ

เอกชัย ชัยประเสริฐสิทธิ (แปล)

Quantitative Approches to Management

By Levin and Kirkpatrick

โครงการตำรา สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

๒๕๑๖ ๑๖๐ หน้า ๕๕ บาท

เนื่องจากตำราในแขนงคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ที่เขียนเป็นภาษาไทยยังมีน้อยมาก ฉะนั้นจึงเป็นที่น่ายินดีที่เรามีตำราภาษาไทยในแขนงนี้เพิ่มขึ้นมาอีกหนึ่งเล่ม ในการแนะนำให้รู้จักหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์จะแยกออกเป็นส่วนสองตอน ตอนแรกจะว่าด้วยเนื้อหาของสาระของหนังสือ ส่วนตอนหลังจะพูดถึงการแปล

หนังสือเล่มนี้เหมาะที่จะอ่านประกอบการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์จุลภาค (Micro-economics) วิชาคณิตเศรษฐศาสตร์ (Mathematical Economics) วิชาบริหารธุรกิจ (Business Administration) วิชาในค่านพาณิชยศาสตร์ (Commerce) และวิชาเศรษฐ

มิติ (Econometrics) หนังสือเล่มนี้ได้อธิบายวิธีวิเคราะห์เชิงปริมาณในด้านปัญหาของธุรกิจอย่างละเอียดพอสมควร และพยายามจะอธิบายให้ง่าย ด้วยการใช้หลักการเพียงสัญชาตญาณที่อยู่ยากทางคณิตศาสตร์อย่างไรก็ตาม ผู้ที่จะอ่านหนังสือเล่มนี้ควรจะมีพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูงพอสมควร โดยเฉพาะในเรื่องสถิติ ถึงแม้ว่าผู้เขียนจะพยายามให้ง่าย แต่ถ้าหากไม่มีพื้นฐานทางคณิตศาสตร์อยู่บ้างแล้ว ก็ยากที่จะเข้าใจ

ในบทที่หนึ่ง ซึ่งกล่าวถึงระเบียบวิธีในการวิจัยหรือวิเคราะห์ปัญหานั้น ได้ยกตัวอย่างหลายตัวอย่าง บางตัวอย่างได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาอย่างชัดเจน แต่ไม่เกี่ยวกับปัญหานั้นในบทนี้ หากแต่กล่าวว่าจะแก้ได้ด้วยวิธีการในบทต่อไป ทำให้หนังสือนี้ชวนติดคามขึ้นอีก

บทที่ ๒ เป็นบทที่ว่าด้วยการวิเคราะห์การคุ้มทุน บทนี้เหมาะมาก สำหรับผู้ที่กำลังศึกษาเศรษฐศาสตร์จุลภาค เพราะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของผู้ผลิตหรือผู้ขายได้ดียิ่งขึ้น

บทที่ ๓ เป็นเรื่องของทฤษฎีความน่าจะเป็น ซึ่งจะนำไปใช้ในบทที่ ๔ ที่ว่าด้วยการตัดสินใจภายใต้ความไม่แน่นอน สองบทนี้เหมาะสำหรับนักศึกษาวิชาเศรษฐมิติ

สำหรับบทที่ ๕ เป็นเรื่องของรูปแบบคงคลัง (Inventory Models) ซึ่งกล่าวถึงของคงคลัง ทั้งในแง่ของผลผลิตและในแง่ของวัตถุดิบ อันจะนำไปสู่วิธีปฏิบัติที่จะทำให้เสียต้นทุนต่ำที่สุด บทนี้เหมาะสำหรับผู้ที่ศึกษาในด้านการบริหารธุรกิจหรือพาณิชยศาสตร์ และเป็นแนวคิดที่นักเศรษฐศาสตร์ควรจะรู้ด้วย

บทที่ ๖ ว่าด้วยเรื่องของเวกเตอร์และดีเทอร์มิแนนต์ (Vectors and Determinants) และบทที่ ๗ ว่าด้วยเรื่องของแมทริกซ์ (Matrice) ทั้งสองบทนี้เป็นเรื่องของคณิตศาสตร์ล้วน ๆ แต่มีใช้กล่าวถึงเรื่องราวเหล่านั้นอย่างลึกซึ้งเท่าไรนัก กล่าวแต่

เพียงบางส่วนของเรื่องเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า
เพียงเท่านั้นก็เพียงพอสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการ
วิเคราะห์ปัญหาด้านธุรกิจแล้ว ก็เป็นไปได้ อย่างไรก็ตาม
ผู้วิจารณ์ไม่แน่ใจว่า หากผู้อ่านไม่มีพื้นความรู้
ทางคณิตศาสตร์ค่านี้นามาก่อนเลย จะอ่านแล้วเข้าใจ
ได้อย่างกระจ่างชัด

บทที่ ๘ และบทที่ ๙ เป็นบทที่ว่าด้วยการ
โปรแกรมแบบเส้นตรง (Linear Programming) สำหรับ
ในเรื่องนี้ ตัวอย่างที่ยกมาแสดงไม่สู้จะซับซ้อนนัก เป็น
แค่ที่ว่า ควรจะกล่าวกวให้กระจ่างชัดกว่า ทำการผลิตเก้าอี้
จึงต้องผ่านทั้งศูนย์เครื่องจักรที่ ๑ และศูนย์เครื่อง
จักรที่ ๒ นอกจากนี้ จากการทำพยายามจะเขียนให้ง่าย
จึงได้อธิบายขั้นตอนในการแก้ปัญหาแบบโปรแกรม
เส้นตรงนี้อย่างมากมาย จนบางครั้งจะยาวเกินไป
จนทำให้ผู้อ่านลืมนั่นแรกๆ เมื่ออธิบายมาถึงขั้นหลังๆ
อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาแบบโปรแกรมเส้นตรง
ด้วยวิธีซิมเพลกซ์ (Simplex Method) ในหนังสือเล่มนี้
ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า เป็นวิธีที่ง่ายที่สุดในบรรดา
วิธีซิมเพลกซ์หลาย ๆ วิธี

บทที่ ๑๐ แสดงให้เห็นถึงทฤษฎีของเกมส์
และกลยุทธ์ (Games and Strategies) อย่างง่าย ๆ ใน
บทนี้ ผู้วิจารณ์คิดว่า แม้ผู้ที่ไม่มีความรู้ในค่านี้นมา
ก่อน ก็อ่านเข้าใจ นับว่าเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่จะ
ศึกษาวิชาคณิตเศรษฐศาสตร์

บทที่ ๑๑ เป็นการเสนอการวิเคราะห์ของ
มาร์คอฟ (Markov Analysis) ซึ่งเป็นเรื่องของกา
แบ่งตลาดหรือแบ่งลูกค้าของผู้ผลิตหรือผู้ขาย ในบท
นี้เป็นเรื่องที่ใกล้เคียงกับการวิเคราะห์ตลาดที่มีผู้ขาย
น้อยราย (Oligopoly) ในวิชาเศรษฐศาสตร์จุลภาค
ฉะนั้น บทนี้จึงเป็นอีกบทหนึ่งที่มีประโยชน์สำหรับผู้
ที่ศึกษาเศรษฐศาสตร์จุลภาค

บทที่ ๑๒ ซึ่งเป็นบทสุดท้ายของหนังสือ
เล่มนี้ ได้กล่าวถึงเรื่องของแถวรอคอยหรือคิว
(Queues) ในขบวนการผลิตของอุตสาหกรรม ซึ่งก่อให้เกิด
เกิดการเพิ่มขึ้นของต้นทุน โดยกล่าวถึงวิธีที่จะทำ

ให้ต้นทุนที่ลดลง คือทำให้การเลิกต้นทุนเพราะเหตุที่
น้อยที่สุดนั่นเอง นับว่าเป็นสิ่งที่นักเศรษฐศาสตร์
นักบริหารธุรกิจ และนักศรัทธาควรจะเป็นอันพึง

โดยสรุปแล้ว หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่นัก
ศึกษา และนักวิชาการในสาขาวิชาดังกล่าวข้างต้นควรอ่าน
อย่างน้อยก็อาจเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ ขึ้น

หนังสือแปลส่วนมากเท่าที่ผู้เขียนเคยประ-
สบมา มักจะอ่านเข้าใจยาก สำหรับเล่มนี้ รู้สึกว่าจะมี
ส่วนที่เข้าใจยากอยู่ไม่มากนัก อาจจะเป็นเพราะว่า
เป็นเรื่องของคณิตศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ส่วน
ที่เป็นการอธิบายด้วยคำพูดน้อยลง ส่วนที่เข้าใจยาก
ก็เลยน้อยลงไปด้วย คำว่าเข้าใจยากในที่นี้ มิได้หมาย
ความว่า เนื้อหาและสาระนั้น ยากจนไม่อาจเข้าใจได้
ง่าย ๆ หากแต่เข้าใจยาก เพราะอ่านแล้วไม่ทราบว่า
หนังสือที่อ่านนั้นตั้งใจจะบอกอะไรแก่ผู้อ่าน หลาย
ครั้งที่ผู้วิจารณ์อ่านหนังสือแปลแล้ว ต้องกลับไปหัง
ต้นฉบับภาษาเดิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือประเภท
คำราหรือวิชาการ เพราะอ่านแล้วไม่ทราบว่าประโยค
ต่าง ๆ ที่ผู้แปลออกมานั้น หมายความว่าอะไร สำหรับ
หนังสือวิธีเชิงปริมาณสำหรับฝ่ายจัดการนี้ มีบทที่ ๑ บท
เดียว ที่เป็นการบรรยาย โดยไม่มีวิธีการของคณิต-
ศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ในบทที่ ๑ จึงมีอยู่หลาย
ตอนที่อ่านแล้วเข้าใจยาก หนังสือแปลที่อ่านแล้วไม่
รู้เรื่องนี้ ผู้วิจารณ์ได้ประสบมาตั้งแต่สมัยเป็นนัก
ศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งบางวิชา
อาจารย์ผู้บรรยายจะกำหนดให้ไปอ่านหนังสือแปล
ด้วย ปรากฏว่านักศึกษาทั้งชั้นรื่องว่าอ่านไม่รู้เรื่อง
ทั้ง ๆ ที่เรื่องราวของหนังสือนั้น มิใช่สิ่งที่ยากเย็น
อะไรเลย ผู้วิจารณ์เชื่อว่า สาเหตุที่หนังสือ (คำรา)
แปลอ่านเข้าใจยากนั้น เป็นเพราะว่าผู้แปลแปลภาษา
หนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง มิใช่แปลความรู้ของภาษาหนึ่ง
เพื่อให้คนอีกภาษาหนึ่งรู้การแปลภาษาหนึ่งไปสู่อีก
ภาษาหนึ่ง ผู้แปลมักจะแปลประโยคต่อประโยค หรือ
พยายามพูดคำที่ผู้เขียนในภาษาเดิมพูด ซึ่งในการทำ

เช่นนี้ทำให้ผู้อ่านซึ่งไม่เข้าใจภาษาของต้นฉบับเดิมอ่านหนังสือแปลแล้วไม่อาจเข้าใจได้ ดังนั้น ผู้เขียนใคร่ถือโอกาสวิงวอนท่านผู้แปลหนังสือ (การา) ทั้งหลาย ขอให้โปรดอย่าแปลในแบบฉบับของการแปลภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งเลย แต่ขอให้โปรดแปลความรู้ของภาษาหนึ่ง เพื่อให้คนอีกภาษาหนึ่งรู้ถึงการแปลความรู้ (ซึ่งมิใช่แปลภาษา) ก็คือ การอ่านต้นฉบับเดิมให้เข้าใจความหมายอย่างถ่องแท้ (ซึ่งผู้เขียนเชื่อว่าผู้แปลทุกท่านเข้าใจอย่างแน่นอน) แล้วจึงเขียน (มิใช่แปล) ออกมาเป็นภาษาไทย ๆ ให้เข้าใจกันง่าย ๆ ถ้าทำอย่างนี้ จะเป็นคุณแก่ผู้ที่ไม่เข้าใจภาษาอื่น (ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือภาษาอังกฤษ) แต่เข้าใจภาษาไทยอีกอย่างมหาศาลทีเดียว

บุญช่วย ศรีคำพร

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณิตเศรษฐศาสตร์

สมคิด แก้วสนธิ

ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๑๖

๒๒๓ หน้า ๔๐ บาท

หนังสือเล่มนี้นับเป็นหนังสือเศรษฐศาสตร์ปริมาณเล่มแรกที่เขียนเรียบเรียงเป็นภาษาไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าชมเชยอย่างยิ่ง สำหรับในภาวะที่บ้านเรายังขาดค่านาเรียนสาขาเศรษฐศาสตร์ ที่เป็นภาษาของเราอยู่ก็มาก และท่านผู้ทรงวุฒิอีกหลายท่านคิดว่างานวิจัยเป็นงานที่สำคัญกว่าการแปล เรียบเรียง หรือเขียนการา

รูปร่างภายนอกของหนังสือเล่มนี้ มีขนาดกระทัดรัด เป็นหนังสือปกอ่อน มีสีสันสดุดุดก มีตัวเลขบอกสัญลักษณ์ของคณิตศาสตร์อยู่ที่แผนภูมิแท่งที่ผู้วิจารณ์เข้าใจเอาเองว่า คงหมายถึงการวัดสถิติตัวแปรทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งไม่ค่อยจะเกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางเศรษฐศาสตร์ในเล่มนัก

อย่างไรก็ตาม เรื่องของปกไม่สำคัญเท่ากับเนื้อหาสาระของหนังสือ ซึ่งผู้วิจารณ์จะขอกล่าวเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

๑. จุดมุ่งหมายของผู้เขียนก็เพื่อให้หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือประกอบการบรรยายวิชาคณิตเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้ความรู้ขั้นพื้นฐานของวิชาเศรษฐศาสตร์ปริมาตรวิเคราะห์แก่ผู้ที่มีพื้นความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ และคณิตศาสตร์เบื้องต้นมาพอสมควร โดยผู้อ่านสามารถศึกษาด้วยตนเองได้

๒. เนื้อหาส่วนใหญ่ของหนังสือนี้ มุ่งให้อธิบายเศรษฐศาสตร์จุลภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่อาศัยวิธีการวิเคราะห์แบบสถิต (static) โดยแบ่งตามหัวข้อทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ และได้อธิบายแบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาค และส่วนที่อาศัยวิธีการวิเคราะห์แบบจลนภาพ (Dynamic) ไว้ในบทสุดท้ายเพียงบทเดียว

๓. เฉพาะในส่วนเนื้อหาของเศรษฐศาสตร์นั้น ผู้เขียนสามารถเขียนครอบคลุมได้ทุกอย่างของเศรษฐศาสตร์จุลภาคเบื้องต้น ที่สามารถนำคณิตศาสตร์มาวิเคราะห์ได้ โดยมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามหัวข้อที่กำหนดในบทที่ว่าด้วยแบบจำลองมหภาคได้อธิบายถึงหัวข้อสำคัญ ๆ เช่น National income model, Growth Model และ input-output model เป็นต้น นับได้ว่าผู้เขียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเขียนในส่วนนี้

๔. ทางด้านคณิตศาสตร์ เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้คณิตศาสตร์ขั้นสูงไป ในการอธิบาย ผู้เขียนได้ทำภาคผนวกไว้ให้ คือเรื่อง Matrices และเรื่อง Linear Difference Equation แต่สำหรับเรื่องหลังไม่ค่อยจะมีรายละเอียดมากนัก ผู้วิจารณ์มีความคิดว่า เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้เขียนเอง ในบางเรื่องที่เป็นคณิตศาสตร์เบื้องต้น เช่น ลักษณะของฟังก์ชัน ในบทที่ ๒ ไม่มีความจำเป็นต้องเขียนให้

ละเอียดนัก เนื่องจากการทบทวนย่อมทำได้ง่ายกว่า แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ชั้นสูงขึ้นไป เช่น Difference Equation หรือ Differential Equation ซึ่งผู้เขียนได้มีเชิงอรบบอกให้ผู้อ่านไปทบทวนเองนั้น น่าที่จะได้อธิบายให้ละเอียดไว้ในหนังสือเช่นเดียวกับเรื่องอื่น ๆ ซึ่งผู้เขียนอธิบายไว้ได้ชัดเจน คัดเรื่อง การหาค่าสูงสุด และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทที่ ๗ และบทที่ ๘ ที่ว่าด้วยเรื่องดีเอ็นเอโปรแกรมมิ่ง

๕. หลังจากที่ยกกล่าวเป็นแต่ละเรื่อง (เศรษฐศาสตร์กับคณิตศาสตร์) แล้ว ก็จะพิจารณา การอธิบายเศรษฐศาสตร์ โดยใช้คณิตศาสตร์ในหนังสือนี้ ส่วนใหญ่ผู้เขียนก็ทำใกล้เคียงชัดเจนรวมทั้ง การอธิบายความหมายทางเศรษฐศาสตร์ของผลลัพธ์ ที่ได้จากการแก้ปัญหาด้วย หากผู้เขียนทำดังนี้ ในทุก ตัวอย่างที่ยกมา ก็จะทำให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๖. ผู้วิจารณ์ไม่ใคร่จะเห็นด้วยกับผู้เขียน ที่นำเอาทฤษฎีโยแมงมุมมาเป็นตัวอย่างโมเดลทาง เศรษฐศาสตร์ในบทหน้าบทที่ ๑ เพราะทฤษฎีนี้เป็น เรื่องที่ค่อนข้างยาก น่าที่จะใส่ไว้ท้ายบทที่ ๓ เป็น application อีกตัวอย่างหนึ่งในเรื่อง *ดุลยภาพ* และมีรายละเอียดให้ชัดเจนมากขึ้น โดยหมายเหตุให้ศึกษา ภาคผนวกบทที่ ๑๑ ประกอบด้วย ส่วนตัวอย่างในบท นำควรเป็นแบบจำลองอย่างง่าย ๆ เพื่อไม่ทำให้ผู้อ่าน รู้สึกชงยากตั้งแต่ต้นมือ

๗. สำหรับบทที่ ๔ ซึ่งว่าด้วยความยืดหยุ่นนั้น เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาสาระ ผู้วิจารณ์มอง ไม่เห็น ความจำเป็น ที่จะต้องแยกไว้เป็นอีกบทหนึ่ง กางหาก ตอนที่ ๑ ถึงตอนที่ ๔ ของบทนี้ ว่าด้วยเรื่อง ชนิดของความยืดหยุ่น อาจเขียนไว้ก่อนท้ายของบทที่ ๒ ต่อจากเรื่อง อุปสงค์-อุปทาน ส่วนตอนที่ ๕ ว่าด้วย ผลของภาษีและเงินอุดหนุนต่อราคาคุณภาพของตลาด ควรจะรวมอยู่ในบทที่ ๓ อันว่าด้วยเรื่องดุลยภาพ ทั้งนี้ เว้นเสียแต่ผู้เขียน จะไต่เน่น ถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ความยืดหยุ่นกับผลของภาษีให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๘. ตามปกติ การศึกษาวิชาที่เกี่ยวข้องกับ คณิตศาสตร์ (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาด้วยตนเอง ตามที่ผู้เขียนต้องการ) เพื่อให้ได้ผลเต็มที่ จะต้องอาศัยตัวอย่างเป็นอันดับแรก ทั้งการฝึกฝนจาก แบบฝึกหัดเป็นอันดับสอง ซึ่งนับว่าสำคัญยิ่ง ตัวอย่าง จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้อ่านได้ ทราบถึงกลวิธีต่างๆ ใน การที่จะแก้ปัญหา นอกจากนั้น ปัญหาหนึ่งๆ อาจจะมีวิธีแก้ได้หลายวิธี ยกตัวอย่างเช่น โจทย์ให้สมการ Simultaneous Equations ของดีมานด์และซัพพลาย ของสินค้า ๓ ชนิดที่เกี่ยวข้องกัน วิธีการแก้สมการหา ค่าราคาและปริมาณซื้อที่ดุลยภาพ อาจใช้โดยวิธีการ แทนค่า, Cramer's rule หรือ inverse matrix วิธีใด วิธีหนึ่ง เป็นต้น ส่วนแบบฝึกหัดก็ยังมีมาก จะยังมี ประโยชน์ ก่อให้เกิดความเข้าใจและความชำนาญใน การแก้ปัญหาได้มากขึ้น

๙. นอกจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มีสิ่ง เล็ก ๆ น้อย ๆ อีก ๒ เรื่อง คือ

ก. ผู้วิจารณ์มีความคิดเห็นขัดแย้งเกี่ยวกับ ศัพท์ทางเศรษฐศาสตร์ภาษาไทย ซึ่งในภาษาอังกฤษ ใช้คำว่า Marginal อันปรากฏอยู่หลายแห่งในหนังสือ เช่นในหน้า ๑๓๑ คำว่า Marginal Physical Product of K (MPPK) ผู้เขียนใช้คำว่า "ผลิตภัณฑ์หน่วยสุดท้ายของ บัญชีการผลิต K" ที่ถูกน่าจะเป็น "ผลิตภัณฑ์เพิ่มของ บัญชีหน่วยสุดท้าย" เนื่องจาก MPPK เป็นฟังก์ชัน ของบัญชี K อาจจะมีค่าเป็นลบ ร้อย หรือพัน ก็ได้ และค่าเหล่านี้เป็น ผลผลิตที่ได้รับเพิ่มขึ้นจากการใช้ บัญชี K หน่วยหลังสุด

ข. ไม่ควรใช้สัญลักษณ์ซ้ำกันใน Model เดียวกัน เช่นหน้า ๒๖ Market model มีตัว d เป็น ทั้งคำที่หมายถึง ปริมาณ ซื้อ และ ตัว parameter ซึ่ง แสดงค่า slope ของซัพพลาย

ค. ว่าด้วยเรื่อง การตรวจทานการพิมพ์ยังมีที่ผิดอยู่หลายแห่ง อาจทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสน ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับสัญลักษณ์ทางคณิต

ศาสตร์ รูปประกอบบางรูปก็คลาดเคลื่อนไม่ชัดเจน เช่นรูปที่ ๔.๑

กล่าวโดยสรุป หนังสือเล่มนี้เห็นหนังสือที่ดีและมีประโยชน์สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาเศรษฐศาสตร์ปริมาณเบื้องต้น แต่หนังสือนี้มีประโยชน์มากกว่า ถ้าได้รับการปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ขึ้น.

จินตนา เชิญศิริ

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา

หม่อมหลวงคืบ ชุมสาย

บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด ๒๕๑๖

๑๖๓ หน้า

เมื่อแรกได้เห็นชื่อเรื่องของหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้ามีความรู้สึกยินดีที่นักจิตวิทยาผู้มีชื่อเสียง เช่น หม่อมหลวงคืบ ชุมสาย ได้มีความสนใจที่จะวิเคราะห์วรรณกรรมโดยใช้หลักการทางจิตวิทยา ทั้งนี้ เพราะในปัจจุบันนักวิจารณ์วรรณคดีไทยรุ่นใหม่หลายท่าน กำลังหันตัวที่จะนำทฤษฎีทางจิตวิทยามาใช้ในการวิจารณ์วรรณกรรมตามแบบแผนของตะวันตก และก็ยังมิเคยได้แก่อยู่มาก ถึงความควรและไม่ควร ดังนั้น การที่นักจิตวิทยาผู้สนใจวรรณคดีได้รวบรวมเวทีการวิจารณ์เอง จึงทำให้คิดว่า ผู้อ่านคงจะได้ความรู้ใหม่ ๆ ทางจิตวิทยาที่ถูกต้อง และกว้างขวางขึ้น แต่เมื่ออ่านจนตลอดแล้ว ก็มีความรู้สึกผิดหวัง เพราะแท้ที่จริง หนังสือเล่มนี้ได้วิเคราะห์วรรณคดีในแนวจิตวิทยาอย่างกว้างเกินไป และเน้นหนักในแง่วรรณศิลป์เสียด้วยซ้ำไป จึงมิได้มุ่งวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งในทางจิตวิทยาเท่าใดนัก

แนวจิตวิทยาที่ท่านผู้เขียนยึดเป็นแกนกลางในทางวิเคราะห์วรรณกรรม คือ ผลของวรรณกรรมที่มีต่อความรู้สึกของผู้อ่าน หรือ ที่ท่านใช้คำว่า "ภาวะการสื่อสารใจ" ภาวะการสื่อสารใจนี้จะเกิดขึ้น ถ้าวรรณกรรมนั้น ๆ ถูกสร้างขึ้นอย่างมีศิลปะ นั่นคือรูปนัยแห่งเนื้อหา และส่วนงานประสานกันได้สนิท ความรู้สึกที่ท่านผู้เขียนได้กล่าวไว้ในบทที่ ๒ ที่ว่าด้วยการ

วิเคราะห์ความหมายของบทประพันธ์ วรรณคดีและสำนวน และในบทนี้เอง ที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงหนังสือชื่อ *Psychoanalysis and Literary Process* ของ Frederick Crews ซึ่งพิมพ์ในปี ๑๙๗๐ โดยกล่าวว่า "ข้าพเจ้าอ่านไม่เข้าใจเลย จึงไม่สามารถนำมากล่าว ณ ที่นี้ได้มากไปกว่าว่า เป็นหนังสือที่พยายามจะชี้ให้เห็นว่าบรรดาบทประพันธ์ชั้นวรรณคดีส่วนมาก เกิดจากผู้ใช้ประพันธ์ซึ่งมีภาวะขัดแย้งอยู่ในจิตตามหลักของฟรอยด์ ซึ่งอาจกล่าวได้อย่างเหวี่ยงแห (ถูกบ้างผิดบ้าง) ว่า บทประพันธ์วรรณคดีเกิดจากคนที่ไม่เป็นสุขนักทางจิตใจ ถ้าจิตใจเป็นสุขไม่มีภาวะขัดแย้ง (conflict) คนก็จะไม่คิดสร้างบทประพันธ์ ซึ่งเป็นทางหนึ่งของการระบายอารมณ์ ข้อคิดของ Frederick Crews เตือนใจให้ข้าพเจ้าระลึกถึงข้อสังเกตอันหนึ่งของข้าพเจ้าเมื่อหลายสิบปีมาแล้ว คือ คนที่มีส่วนส่วยยอดเยี่ยม มักจะเป็นผู้ที่ไม่ค่อยมีความสุขนักในชีวิตสมรส (โปรดสังเกตคำว่า "มักจะ")" (บทที่ ๒ หน้า ๒๑-๒๔) ทั้ง ๆ ที่ท่านผู้เขียนก็ยอมรับว่าได้เคยสังเกตเห็นข้อเท็จจริงตามความคิดของ Crews แต่ก็ไม่ได้สรุป หรือวิเคราะห์ให้ถึงความจริงออกมาให้เห็นชัดเจนกว่านี้ จึงนับว่า ท่านได้ละเลยข้อหลักการใหญ่ในการวิเคราะห์วรรณกรรมในแง่จิตวิทยา ซึ่งเป็นแนวการวิจารณ์ที่ใช้กันอยู่ในตะวันตกปัจจุบัน จริงอยู่การวิเคราะห์วรรณกรรมในแง่ปฏิบัติที่ผู้อ่านมีต่อวรรณกรรม เป็นหัวข้อหนึ่งในการวิเคราะห์วรรณกรรมเชิงจิตวิทยา แต่ในการวิจารณ์เชิงปฏิบัติจริง ๆ แล้ว นักวิจารณ์แนวจิตวิทยาของตะวันตกได้มุ่งวิเคราะห์วรรณกรรม โดยถือทฤษฎีของฟรอยด์เป็นจุดเริ่มต้น ซึ่งเน้นในเรื่องจิตไร้สำนึกหรือจิตใต้สำนึก ว่ามีบทบาทอันยิ่งใหญ่ต่อบุคคลสภาพของคน ต่อการสร้างสรรค์ของคน (creativity) ต่อจินตนาการ (imagination) และท้ายที่สุดต่อเนื่องหา ส่วนงาน สัญลักษณ์ต่างๆ ของวรรณกรรมเอง เมื่อท่านผู้เขียนได้ละเลยปัญหาใหญ่ทางจิตวิทยา ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวิจารณ์วรรณกรรมเสียตั้งแต่ต้นดังนี้ ผู้อ่านจึงไม่ได้รับความกระจ่างแจ้งในเรื่องนี้ขึ้นมาเลย ทั้ง ๆ ที่ท่านผู้เขียนเอง

ก็แสดงทัศนะในเชิงไม่เห็นด้วย นำที่ท่านจะวิเคราะห์ ออกมาว่าไม่เห็นด้วยอย่างไรในเชิงวิชาการ ในฐานะที่ท่านเป็นนักจิตวิทยา ยิ่งไปกว่านั้น ในบทที่ ๗ ซึ่งเป็น บทที่ส่งท้ายท่านได้กล่าวถึงแนว พินิจ (approach) ต่าง ๆ ในการวิจารณ์วรรณกรรมและสำหรับแนวพินิจ จิตวิทยา (psychological approach) ท่านยังกล่าว อ้างว่า เป็นเนื้อหาส่วนใหญ่ของหนังสือเล่มนี้ “และ ถ้าผู้อ่านอ่านอย่างละเอียดถี่ถ้วน” และครอบคลุมถึงขนาด ที่เรียกได้ว่า “พิจารณาศึกษา” (Study) ก็จะได้เห็นว่า หนังสือเล่มนี้คลุมรวมแนวพินิจต่าง ๆ ทุกประการ (บทที่ ๗ หน้า ๑๕๕) ข้าพเจ้าจึงรู้สึกว่าเป็นการ กล่าวที่เกินความจริงไปสักหน่อย เพราะแม้แต่แนว พินิจจิตวิทยาเอง ท่านก็ยังมีได้กล่าวถึงในทุกแง่มุมและอย่างละเอียดละออ เท่าที่ควร

ในบทที่ ๔ ท่านผู้เขียนได้กล่าวถึงความ คิดสร้างสรรค์ หรือจินตนาการสร้างสรรค์ (Creative Thinking) (ใช้สรรสร้าง ตามที่ท่านยั่วว่า หมายถึง เลิกเอามาสร้าง) ซึ่งน่าสนใจ เพราะเป็นปัญหาที่ยัง ไม่เป็นที่วิเคราะห์กันแพร่หลายในวรรณคดีของไทย แต่ปัญหานี้ก็อยู่ภายใต้ขอบเขตทางจิตวิทยาที่ท่านวาง ไว้แล้วตั้งแต่ต้น คึงกล่าวแล้ว ดังนั้น ในแง่ของ จินตนาการสร้างสรรค์ ซึ่งนักวิจารณ์ตะวันตกถือเป็น ปัญหาใหญ่และซับซ้อนในทางจิตวิทยา เป็นปัญหาซึ่ง คลุมรวมทั้งบุคลิกภาพของผู้ประพันธ์ จิตสำนึก และ จิตใต้สำนึก ตลอดจนกระบวนการอันซับซ้อน เราได้ ได้ทราบจากหนังสือเล่มนี้แต่เพียงว่า ส่วนสำคัญที่สุด ของความคิดสร้างสรรค์ใน การสร้างบทประพันธ์อยู่ที่ การจัดองค์ (organize) เนื้อเรื่อง และการใช้ภาษาใน การบรรยายเนื้อเรื่อง ซึ่งได้ออกมาดังนี้

ตั้งไว้ว่าผู้อ่านผู้ประพันธ์เกิดกระสวนแห่งความคิดขึ้นใน ผู้ประพันธ์ ผู้ประพันธ์ใช้ภาษามิพิชความคิด บทประพันธ์อันผู้อ่านเกิดกระสวนแห่งความคิด (สาร) ซึ่ง คล้ายคลึงกันขึ้นในผู้อ่าน

(บทที่ ๔ หน้า ๖)

เช่นเดียวกับในบทที่ ๓ ที่ว่าด้วยเรื่องกำเนิดของวรรณคดี เมื่อท่านผู้เขียนกล่าวถึง myth หรือ “ตำนาน” ซึ่งนักจิตวิทยาได้ค้นพบว่า มีบทบาทและความหมายอย่างยิ่งในเชิงจิตวิทยาของกลุ่มคนในสังคมเดียวกันทั้งในอดีต และแม้ในปัจจุบัน และก่อให้เกิดแนวการวิจารณ์วรรณกรรมแบบใหม่ (mythical approach) แยกออกจากแนวจิตวิทยานั้น ท่านก็กล่าวถึงอย่างเกร่า ๆ เกินไป และไม่ทำให้ผู้อ่านมองเห็น ความสำคัญในเชิงจิตวิทยาของ myth ด้วยซ้ำไป คึงที่ท่านได้ให้คำนิยามสั้น ๆ ของ myth ไว้โดยมิได้ แยกแยะให้เห็นละเอียดว่า

“จากแง่คิดของนักจิตวิทยา :-

“...ตำนาน...เป็นการเล่าเรื่องจริงในอดีตให้กลับ มีชีวิตขึ้นมาใหม่และเล่ากัน เพื่อสนองความต้องการ อย่างมากทางศาสนา และความปรารถนาทางศีลธรรม เพื่อให้เกิดความอ่อนน้อมยอมตนทางสังคมระหว่างชนต่างสถานภาพ เพื่อความปรารถนาบางประการที่จะให้เกิดผลทางปฏิบัติ และเพื่ออินอันภาวะบางประการที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน” (บทที่ ๓ หน้า ๕๒)

และเมื่อกล่าวถึงตำนานในทัศนะของมาติ นอฟสกีก็ไป ท่านก็สรุปด้วยความเห็นของท่านว่า “ตัวข้าพเจ้าเองไม่เชื่อว่า ตำนานจะเป็นอะไรต่าง ๆ มากมายในสังคมของอารยชนเช่นที่มาติโนฟสกีกล่าว” (หน้า ๕๓) ซึ่งก็แสดงว่า ตัวท่านเองก็ยังมอง myth แบบเดียวกับบุคคลทั่วไปอยู่ คือ เห็นว่า myth เป็น เรื่องของคนสมัยเก่าว่าด้วยเรื่องเหนือเชื่อต่าง ๆ และจะมีคุณค่าก็ในแง่เป็นต้นกำเนิดหนึ่งของวรรณคดีเท่านั้น หากไม่มีความสำคัญทางจิตวิทยาไม่

ในบทที่ ๖ ท่านผู้เขียนได้วิเคราะห์ลักษณะ ของบทประพันธ์ประเภท tragedy และ comedy ท่านได้พยายามชี้ให้เห็นว่าลักษณะ tragic ในทาง วรรณคดีนั้นเป็นอย่างไร โดยเน้นในเรื่องโครงเรื่อง ที่มีศิลปะผสมเหตุผล และข้อปัญหาที่ตัวละครจะต้องชกนิก นอกจากนั้นยังชี้ให้เห็นว่า บทประพันธ์ tragic ทำให้ผู้อ่านเกิดความสุขใจได้อย่างไร และเป็น

ความสนุกแบบโต ส่วนในตอนทีวิเคราะห์ comedy นั้น ท่านทำให้ละเอียดถี่ถ้วนกว่า tragedy เสียอีก เพราะท่านเองก็เป็นนักเขียนบทประพันธ์ประเภทนี้ อยู่เองแล้ว การวิเคราะห์ tragedy และ comedy ในบทนี้ จึงนับว่ามีประโยชน์มากแก่ผู้อ่านไทยและ นักเขียนเอง ที่มักจะใช้อารมณ์ร่วม หรือการเร้า อารมณ์เป็นเครื่องกระตุ้นหรือเป็นบรรทัดฐานในการ สร้างวรรณกรรม

ส่วนหนึ่งของบทที่ ๔ ว่าด้วยเรื่องสั้น หรือที่ท่านผู้เขียนเรียกว่า รัสเซีย และบทที่ ๕ ว่า ด้วยเรื่องนวนิยาย นับเป็นประเภทของวรรณคดี เพียง ประเภทเดียวที่ท่านผู้เขียนวิเคราะห์ ข้าพเจ้าไม่สู้จะ เข้าใจว่า เพราะเหตุใดกวีนิพนธ์ และบทละครจึงถูก คัดออกไป เพราะวรรณกรรมทั้งสองประเภทนี้ก็มี ความเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาไม่ยิ่งหย่อนไปกว่า นวนิยายและในเมื่อท่านผู้เขียนได้แยกแยะส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นรูปศิลปะ ของนวนิยายและรัสเซียแล้ว ท่านก็จะ ทำประโยชน์ให้แก่วงการวรรณคดีไทย มาก ถ้าท่านจะวิเคราะห์กวีนิพนธ์ และบทละครด้วย เพราะวรรณกรรมสองประเภทนี้ ไม่สู้เป็นที่นิยม และ รู้จักในหมู่นักอ่านไทยเท่าใดนัก บางทีอาจจะเป็นการ กระตุ้นให้ผู้อ่านหันมาสนใจมากขึ้นก็ได้

กล่าวโดยสรุป หนังสือเล่มนี้ได้ความรู้ ทางวรรณคดีในแง่จิตวิทยาพอสมควร และข้าพเจ้า เห็นว่าคุณค่าของหนังสือเล่มนี้น่าจะอยู่ที่การให้ความ รู้โดยทั่วไปเกี่ยวกับวรรณคดี เช่น กำเนิดของวรรณ คดี ฯลฯ และการที่แนะนำผู้อ่าน ให้รู้จักรูปศิลปะ ของวรรณกรรม แต่มิได้มีข้อคิดอะไรที่แหวกแนวจน อาจจะชกกับความคิดของนักวรรณคดีอาวุโสทั้งหลาย นัก มีแต่เสริมแต่วิเคราะห์เพิ่มเติมในส่วนที่อาจจะ หายไปเสียอีก ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่คิดว่า นักประพันธ์อื่นโรงและ นักวรรณคดีอาวุโสจะลุกขึ้นเต้นจ้วง หรือเต้นรอนท่าทศกัณฐ์คอนรีนว่แสงเสียงเหม่ ๆ คงที่ที่ท่านผู้เขียนปรารถนาในคำนำของท่าน เพราะไม่

มีเหตุผลอะไรที่จะทำเช่นนั้น อนึ่ง ข้าพเจ้ารู้สึก แปลก ๆ สะอึกอย่างไรพิศกับวิธีเขียนภาษาไทยของท่าน เพราะท่านใช้เครื่องหมายวรรคตอนเต็มทีแบบ ภาษาตะวันตก คือ , ; ฯลฯ เพราะโดยปกติเราไม่สู้ จะเห็นการใช้เครื่องหมายเหล่านี้ในภาษาไทย แต่ ส่วนนวนิยายของท่านที่เป็นกันเองเหมือนคุยสู่กันฟัง และอารมณ์ขันของท่านก็สามารถทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลินจนลืมนึกถึงเรื่องนี้อย่างง่ายดาย

สุดา ภัทษา

คณะศิลปศาสตร์ ธรรมศาสตร์

หึ่งห้อย

ระพินทรนาถ ฐากูร
ประคิน ชุมสาย และระวี ภาวิไล แปล
สำนักพิมพ์ศึกษาศยาม ๒๕๑๖
๑๐๖ หน้า ราคา ๓๒ บาท

บทโคลงสั้น ๆ ในหนังสือเล่มนี้มีได้ยคิดคือ รูปแบบการประพันธ์โดยทั่วไปของระพินทรนาถ- ฐากูร อันมีลักษณะเป็น prose poem ที่มีการผสมคลุ้ย ระหว่างความคิดเห็นหรืออารมณ์ กับภาษา หึ่งห้อย เป็นกวีคติหรืออารมณ์ที่บริสุทธิ์ และในขณะเดียวกันก็เป็นภาษาที่บริสุทธิ์ หึ่งห้อยนั้นที่แท้จริงก็คือ illuminations ของระพินทรนาถ ฐากูรนั่นเอง บท นิพนธ์เช่นนั้นทำให้เรานึกถึงคำกล่าวของนักปรัชญา Maurice Merleau-Ponty เกี่ยวกับ *Les Illuminations* ของ Arthur Rimband ว่าจะให้เอาภาษามารับให้ ละเอียดและเผาไหม้ก็ ไม่อาจให้เกิด illuminations เช่น นั้นได้

ระพินทรนาถ ฐากูร ยอมรับว่า “หึ่งห้อย คือกำเนิดในจีนและญี่ปุ่น ซึ่งมีผู้มาขอให้ข้าพเจ้าจรรจงคิดให้เสมอบนแผ่นดินหัดและพื้นใหม่” ตามลักษณะการ ประพันธ์ โคลงเหล่านี้มีความละม้ายคล้ายคลึงกับโคลง จีน และ *Thaiku* ของญี่ปุ่น แต่พิจารณาในค่านความ หมายของกวีนิพนธ์ “หึ่งห้อย” เช่นนี้มีแฝงอยู่ในผล

งานของระพินทร นาถฐากร จะเป็นคำอาชวลี หรือ
เรื่องใด ๆ ก็ตาม นับว่าเป็นแก่นแท้ของท่านกวีผู้

ความเห่อผ่นแห่งข่าว คือทั้งห้อย

จุดสว่างของชีวิต

ระอับในอนอการ

บทแปลของทั้งห้อยสอนเราเกี่ยวกับวรรณ
คดีหลายอย่าง เนื่องจากคำประพันธ์แสดงความคึก
ความรู้สึกโดย lyrical meaning คนที่ประกอบกับ
ความหมายแฝง (connotations) ของภาษาจึงมีความ
สำคัญอย่างยิ่งยวด คนที่นั่นถ่ายทอดจากภาษาหนึ่ง
มาอีกภาษาหนึ่งไม่ได้ ส่วนความหมายแฝงขึ้นอยู่กับ
ความสอดคล้องหรือความขัดแย้งในทางความคิด ขนบ
ประเพณีและศาสนา ตัวอย่างเช่นคำแปล

ความชั่วผู้เป็นภิกษุณี

ประหารกาบัจจุบัน

แล้วถวายดวงใจแก่เจดีย์แห่งอดีตอันมรณา

ความหมายไม่ปรากฏชัดเจเพราะเหตุว่า
คำว่า “ภิกษุณี” ในภาษาไทยไม่มี connotations ของ
การบวบสงววงสังเวช หรืออื่นซึ่งอาจจะทำด้วยชีวิต

เมื่อพิจารณาการแปลบทกวีนี้ประภท
นี้จะต้องให้ ใ้ได้รับรู้ illuminations ของกวีเป็นข้อสำคัญ
ทำให้นึกไปอีกทีได้ว่า นี่แหละคือความละเอียดอ่อน
และวิจิตรศิลป์ของวรรณคดีตะวันออก ส่วนวรรณคดี
ตะวันตกมีวิธีสร้างความหมายไปอีกแบบหนึ่ง กวี
ตะวันตกมักจะสร้างเหตุการณ์และตัวละครให้มีลักษณะ
โต้แย้ง เกิดเป็นความคึกความรู้สึก ตลอดจนคำพูดที่
มีความเกี่ยวเนื่องผูกพันกับสถานการณ์นั้น ๆ เซกส-
เปียร์ จึงสามารถสร้างตัวละครแตกต่างกันทั้งความรู้
สึกนึกคึกและอุปนิสัย เรียกตามทฤษฎีของ T.S. Eliot
ว่า “objective correlative”

บทนิพนธ์ท่านระพินทร นาถฐากร ที่ปรากฏ
ในทั้งห้อยมีลักษณะความงามและความละเอียดอ่อน
ของวรรณคดีตะวันออกโดยแท้

มนตรี อุมะวชิณี

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พื้นฐานการเมือง เศรษฐกิจ สังคม

ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อุษณีย์ วรรณสุด และ พงษ์ สโรธร

ไทยวัฒนาพานิช จำกัด ๒๕๑๖

๕๑๕ หน้า ๖๐ บาท

หนังสือเล่มนี้เป็นตำราที่ผู้เขียนค้นคว้า
เรียบเรียงตามโครงการผลิตตำราและการวิจัยทางรัฐ-
ศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
โดยมุ่งวิเคราะห์ปัญหาบางประการเกี่ยวกับการเมือง
เศรษฐกิจและสังคมในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ซึ่งหมายถึง ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์
และอินโดนีเซีย ผู้เขียนประสงค์ใช้เป็นเอกสาร
ประกอบการสอนวิชาการปกครองในมหาวิทยาลัย
หนังสือแบ่งเป็น ๑๒ บท โดยมีเนื้อเรื่องครอบคลุม
ถึงพื้นฐานทางประวัติศาสตร์อิทธิพลของนโยบายการ
ปกครองอาณาเขตต่อการเมือง เศรษฐกิจและสังคม
พัฒนาการของชนวนการคอมมิวนิสต์ ชนวนการชาติ
นิยม ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างชาติ อุดมการณ์กับการ
พัฒนาทางการเมือง การแทรกแซงของทหารในวงการ
เมืองของประเทศอินโดนีเซีย พรรคการเมืองเปรียบเทียบ
นโยบายต่างประเทศและความร่วมมือในสวน
ภูมิภาค

เมื่อพิจารณาจากเนื้อเรื่องดังกล่าวข้างต้น
จะเห็นได้ว่าครอบคลุมถึงพื้นฐานทางการเมือง
เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในกลุ่มที่ศึกษา
อย่างละเอียดถี่ถ้วน และเมื่อพิจารณาจากรูปเล่ม
ของหนังสือเล่มนี้แล้ว นับว่าสนใจพอสมควร
โดยเฉพาะฝีมือการจัดทำเปรียบกับชื่อหนังสือมาก
การพิมพ์ก็อยู่ในเกณฑ์ดี ถึงจะมีผิดพลาดอยู่บ้าง
ก็น้อย แต่สำหรับหน้า ๕๑๔ ย่อหน้าแรกนั้น
อ่านแล้วไม่เข้าใจอะไรเลย

สำหรับสารบัญนั้นน่าจะให้รายละเอียด
มากกว่านี้ กล่าวคือ แทนที่จะมีชื่อบทอย่างเดียวน่าจะ
ได้จัดทำสารบัญหัวข้อย่อย หรือหัวข้อย่อยไว้ด้วย
เพราะเป็นหนังสือหนาถึง ๕๐๐ กว่าหน้า คนที่จะอ่าน

รวกเคียวจบบ่อ้มเป็นผู้ที่สนใจเป็นพิเศษจริงๆ ฉะนั้น ถ้ามีสารบัญชัหรือหัวข้อรอง หรือหัวข้อย่อยด้วย ก็จะช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้มีเวลาน้อยสามารถเลือกอ่านเฉพาะตอนที่สนใจได้ง่ายขึ้น

เป็นที่น่าเสียดายว่า หนังสือซึ่งมีสาระและความน่าสนใจอยู่มากเล่มนี้ การดำเนินเรื่องหรือการเสนอเรื่องยังไม่ดีและไม่รัดกุมเท่าที่ควร เพราะยังมีการเสนอเรื่องยอกย้อนทำวความซ้ำหลายตอน ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะในแต่ละบทมุ่งที่จะเปรียบเทียบเรื่องราวของประเทศต่างๆ มากเกินไป ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า ในเมื่อหนังสือมุ่งจะเปรียบเทียบปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศในกลุ่มเอเชียอาคเนย์ ก็น่าจะเสนอเรื่องราวของแต่ละประเทศ โดยแยกเป็นบทละประเทศ ในแต่ละบทก็อาจจะเสนอเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง สังคมของประเทศนั้นๆ ทั้งนี้ โดยอาจจะมีการเปรียบเทียบไว้ โดยเฉพาะเพิ่มขึ้นอีกบทหนึ่ง โดยจัดทำตารางเปรียบเทียบในด้านต่างๆ ซึ่งคงจะช่วยเหลือให้เรื่องน่าสนใจและผสมกลมกลืนดีกว่านี้ นอกจากนี้ยังจะสะดวกแก่การค้นคว้าอ้างอิงได้มากกว่าด้วย

ในหน้า ๒๔ หัวข้อที่ว่าด้วย "การพัฒนาเศรษฐกิจในปรเทศมาเลเซียในปัจจุบัน" นั้นคำว่า "ในปัจจุบัน" ในที่นี้มีไว้ระบุให้แน่ชัดว่า หมายความว่าถึงยุคหรือสมัยใด เพราะคามเนื้อความและข้อมูลที่นำมาเสนอ นั้น เป็นเรื่องที่เป็นหลักฐานประมาณปี ค.ศ. ๑๙๕๐ เท่านั้น ดังนั้น จึงอาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดได้ว่า หนังสือเล่มนี้ล้าสมัย ๓๐ กว่าปี เพราะคำว่าปัจจุบัน หมายถึงเรื่องเมื่อ ๓๐ กว่าปีที่แล้ว

นอกจากนี้การใช้คำย่อในบางแห่ง เช่น UMNO หรือ NACACOM นั้น ในการใช้ครั้งแรกน่าจะให้ชื่อหรือความหมายเต็มไว้ด้วย มิใช่ว่าเสนอเรื่องโดยให้ชื่อย่อมาตั้งนานแล้ว จึงจะมาให้ความหมายหรือชื่อเต็มในภายหลัง ซึ่งทำให้เสียอรรถรสในการอ่านมาก หรือบางคำเช่น "Cominform" ผู้เขียนก็มีคำอธิบายเพิ่มเติมว่า หมายความว่าถึงอะไรแน่ ทำให้

ผู้อ่านโดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีพื้นความรู้ทางรัฐศาสตร์ไม่สามารถจะเข้าใจหรือรู้เรื่องได้ทันที

อย่างไรก็ดี นอกจากที่กล่าวข้างต้นแล้ว หนังสือเล่มนี้ก็ได้ให้ประโยชน์อย่างมากสำหรับการพิจารณาถึงปัญหาต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยปัจจุบันนี้ ตัวอย่างเช่น การปราบปรามคอมมิวนิสต์ หนังสือเล่มนี้เสนอข้อมูลให้เห็นเด่นชัดว่า ถึงแม้จะมีความพยายามปราบปรามคอมมิวนิสต์มากเท่าใด แต่ก็ไม่สามารถจะปราบปรามให้ได้ผลเท่าที่ควร ทั้งนี้ เพราะการเป็นคอมมิวนิสต์นั้น บางครั้งมิได้เป็นเพราะความเชื่อในลัทธิหรืออุดมการณ์ของคอมมิวนิสต์แต่อย่างใด แต่เป็นผลจากการถูกบีบบังคับหรือเอารัดเอาเปรียบจากผู้ปกครอง หรือความเหลวแหลกเกี่ยวกับการคอร์รัปชันในวงการปกครอง และวงการบริหารด้วย ดังประเทศฟิลิปปินส์ เป็นตัวอย่าง ประธานาธิบดีหลายคนมีความพยายามจะปราบปรามขบวนการคอมมิวนิสต์ แต่ไม่ค่อยได้ผล มาได้ผลมากก็ในสมัยประธานาธิบดี รามอน แมกไซไซ ซึ่งดำเนินการปราบปรามอย่างเด็ดขาดในขณะเดียวกันก็ปราบปรามคอร์รัปชันอย่างจริงจังด้วย ซึ่งนับว่าน่าจะเป็นอุทธาหรณ์ที่ดีสำหรับกรณีของประเทศไทย

นอกจากนั้น ปัญหาเกี่ยวกับขบวนการชาตินิยมในอินโดนีเซีย และปัญหาการแตกแยกทางเชื้อชาติในมาเลเซียก็น่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับกรณีของประเทศไทย กล่าวคือ ในกรณีของอินโดนีเซียนั้น ขบวนการชาตินิยมไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เป็นเพราะว่าชาวคัทซ์ ซึ่งปกครองชาวอินโดนีเซียมีนโยบายไม่แน่นอนในเรื่องนี้ บางครั้งก็เข้มงวดกวดขัน บางครั้งก็ผ่อนปรน จึงทำให้ขบวนการชาตินิยมในอินโดนีเซียพลอยขาดความสม่ำเสมอในเรื่องการรวมตัวกันไปด้วย กรณีนี้ผู้วิจารณ์เห็นว่าเปรียบเทียบได้กับปัญหาเกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทยเหมือนกัน กล่าวคือ นโยบายของไทยเกี่ยวกับชาวจีนในเมืองไทยนั้น มีลักษณะยึกย่นอยู่ตลอดเวลา และลักษณะการแสตงออกของชาวจีนในไทยก็มีลักษณะที่ไม่แน่นอน

เปลี่ยนไปแล้วแต่อิทธิพลของประเทศจีนเมืองแม่เช่น สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ชาวจีนในไทยมีความ อึดใฝ่มาก เพราะฉะนั้นประเทศจีนเมืองแม่ได้ ชื่อว่าเป็นประเทศผู้ชนะสงคราม แต่เมื่อใดก็ตามที่ ประเทศไทยเข้มงวดกวดขัน เมื่อนั้นท่าทีของชาวจีน ในไทยก็จะเปลี่ยนไป ลักษณะเช่นนี้นับว่าเป็นผลคือ ประเทศไทยโดยตรง หรือตัวอย่างในกรณีของปัญหา การแตกแยกทางเชื้อชาติในมาเลเซีย โดยเฉพาะการ บาดหมางระหว่างชาวมาเลเซียกับชาวจีนมาเลย์ กล่าว คือ ในขณะที่ชาวจีนมาเลย์มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า และเป็นผู้กุมเศรษฐกิจของชาติไว้ ชาวมลายูกลับมี อภิสัทธทางการเมืองและสังคมมากกว่าชาวจีนมาเลย์ ชาวมลายู ไม่สนใจต่อเศรษฐกิจมากพอมักส่งเสริม ลุกหลานให้เข้ารับราชการ แต่ชาวจีนมาเลย์มักส่งเสริม ลุกหลานให้ไปเรียนในวิชาชีพที่สูงกว่า เช่น แพทยศาสตร์ วิศวกรรม ฯลฯ ซึ่งเป็นภาวะที่ใกล้เคียงกับปรากฏการณ์ในประเทศไทยมาก ฉะนั้นจึง น่าจะเป็นอนุหารณ์ที่สำคัญสำหรับประเทศไทย เพราะ ต้องอย่าลืมว่า ส่วนหนึ่งที่ช่วยไม่ให้เกิดปัญหาความ ชักแย้งทางเชื้อชาติมากในประเทศไทย ก็เพราะว่า องค์ประกอบอื่น ๆ ช่วยไว้ เช่น ภาษา ศาสนา สภาพ ภูมิศาสตร์ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าหากมีความ แตกต่างทางเศรษฐกิจมากระหว่างคนในชาติที่เชื้อ ชาติต่างกัน ก็ย่อมจะมีทางก่อให้เกิดความแตกแยก ทางเชื้อชาติได้ โดยเฉพาะถ้าหากว่า คนเชื้อชาติไทย ต้องถูกบีบบังคับทางเศรษฐกิจมาก ๆ และตกเป็นเบี้ย ล่างทางเศรษฐกิจของคนเชื้อชาติอื่นภายในอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะปัญหาเกี่ยวกับเชื้อชาติ (racial problem) นั้น เป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนต้องพิจารณา ด้วยความรอบคอบเป็นพิเศษ

ไทยทั่วไปแล้ว หนังสือเล่มนี้ประสบผลสำเร็จ ความเป้าหมายเพื่อวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ คือสามารถใช้ ประกอบการสอนในมหาวิทยาลัยได้อย่างดี ทำให้ออกใจฉา นักศึกษามหาวิทยาลัยในสมัยนี้ไม่ได้ว่า มีคำรัก ๆ ให้อ่าน

เสมอ ผิดกับสมัยเมื่อ ๑๐ ปีที่ผ่านมา ซึ่งจะหาตำราศึกษา ให้ออกเกิน

ผลพลอยได้อีกประการหนึ่งจากกรรอ่าน หนังสือเล่มนี้ก็คือ ทำให้ทราบว่า ระบบ “ตัวแทน โดยตำแหน่ง” (ex-officio) นั้น นอกจากเมืองไทย ที่รู้จักของเราแล้ว ในประเทศอื่น ๆ ก็มีระบบนี้ เหมือนกัน เช่น ในอินโดนีเซีย อดีตประธานาธิบดี ซูร์กาโน ก็ยังออกสำห้ดำรงตำแหน่ง “เป็นประธาน กิตติมศักดิ์ในการพิชิตหนู” (หน้า ๖๗.) ซึ่งทำให้นึก ถึงอดีตรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรของไทยท่านหนึ่ง ที่ ถึงกับออกสำห้ไปปราบหนูในท้องนา

บทที่น่าสนใจยิ่งของหนังสือเล่มนี้บทหนึ่ง ก็คือ บทที่ว่าด้วยการแทรกแซงของทหารในวงการ เมืองอินโดนีเซีย ผู้เขียนกล่าวว่า “การก้าวเข้ามา มีอำนาจของทหารในวงการเมืองของประเทศซึ่งเป็นผล งานชิ้นเอกของ นายพลเอกนาซูเดเบน นายทหารชั้นนำ ของกองทัพอินโดนีเซีย นั้น นายเคียนไม้นิยมการ ปฏิวัติ รัฐประหาร หรือการยึดอำนาจ แต่นิยมที่จะ ใช้ยุทธวิธีอันชาญฉลาดในการค่อย ๆ สร้างบทบาท และอิทธิพลของทหารอินโดนีเซียขึ้นมาในขณะที่ สภาวะการณ์ความยุ่งยากภายในประเทศ ได้มีอยู่เป็น ลำดับตลอดมา กองทัพอินโดนีเซียซึ่งจัดว่าเป็นกอง ทัพที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากนั้นได้เข้ามามีอิทธิ พลในวงการเมืองอินโดนีเซียในลักษณะที่ค่อยพัฒนาบทบาทของตนเองขึ้นมา (Evolution) ไม่ใช่ขึ้นมาด้วยวิถี ทางแห่งปฏิวัติ (Revolution)” (หน้า ๒๕๗.) หรือ ดังที่นายทหารชั้นผู้ใหญ่คนหนึ่งของอินโดนีเซียได้ให้ ข้อคิดเห็นไว้ว่า “... วิถีทางในการที่สถาบันทางการ ทหารจะก้าวเข้ามามีอิทธิพลทางการเมืองนั้น ก็ยังคง ค้างกันออกไป บ้างก็ได้เข้ามายึดอำนาจไปโดยตรง... แต่ในอินโดนีเซีย เหตุการณ์ดังกล่าวนี้จะ ไม่เกิดขึ้น.” (หน้า ๒๕๗-๒๕๘.)

อ่านมาถึงตรงนี้ ทำให้นึกถึงคำพูดของผู้ บัญชาการทหารบกและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมคนที่แล้วของไทยที่ว่า “จะไม่มีการ

ประวัติ พยายามไม่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเมือง” ซึ่งทำให้อดคิดเลยเถิดไปไม่ได้ว่า แท้จริงแล้ว นวนิพนธ์ของชาวไทยนั้นไม่ได้ฉลาดน้อยกว่านวนิพนธ์ของชาวตะวันตกอย่างใด

โดยสรุปแล้ว หนังสือเล่มนี้ไม่ได้เหมาะ แต่เพียงสำหรับนักศึกษาวิชาการปกครองเท่านั้น แต่ยังเหมาะสำหรับผู้ที่สนใจในวิชาประวัติศาสตร์ และผู้ที่ไม่แสวงหาความรู้ทางด้านการเมืองระหว่างประเทศด้วย ถึงแม้จะมีราคาจำหน่ายเล่มละ ๖๐ บาท แต่ก็คุ้มค่าในการที่จะมีไว้ในครอบครองทั้งนี้ เพราะเข้าใจว่า คงจะเป็นหนังสือภาษาไทยเล่มแรกที่รวบรวมลักษณะพื้นฐานทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไว้อย่างค่อนข้างละเอียดละออ.

เศรษฐพร คุศวิหัทธนี
กรมไปรษณีย์โทรเลข

สังคมและวัฒนธรรมลานนาไทย

รวมผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ในภาคเหนือของประเทศไทย

สุเทพ สุนทรเกษม บวรณาธิการ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๑๓
๑๕๐ หน้า

เป็นหนังสือที่ทางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่พิมพ์เป็น อภินันทนาการ แก่ผู้ที่มีส่วนร่วมงานปฏิรูปพระราชทานประจำปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ประเภทรวบรวมบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมในภาคเหนือของประเทศไทย นอกจากบทนำเรื่องสังคมและวัฒนธรรมลานนาไทยที่เขียนโดยอาจารย์สุเทพ สุนทรเกษมแล้ว บทความอีก ๘ เรื่องที่เหลือเป็นบทความที่แปลมาจากต้นฉบับภาษาอังกฤษทั้งสิ้น ที่มาของบทความนั้น ส่วนใหญ่คัดลอกมาจากวิทยานิพนธ์ที่เขียนขึ้นเพื่อรับปริญญาคุณวุฒิตึกที่ยังไม่ได้รับรางวัลพิมพ์บ้าง และที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือ

Tribesmen and Peasants in North Thailand ของศูนย์วิจัยชาวเขา เชียงใหม่ เลีย ๓ เรื่อง บทความทั้งหมดเขียนขึ้นในระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๕๓-๑๙๖๕

ผู้วิจารณ์ต้องขอออกตัวก่อนว่า มิได้เป็นผู้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและปัญหาของชาวเขาและภาคเหนือ หากแต่สนใจในวิชาการทางด้านนี้เท่านั้น ครั้นเมื่อพยายามอ่านหนังสือเล่มนี้โดยตลอดแล้ว ผู้วิจารณ์เห็นว่า เป็นหนังสือทางวิชาการที่ดีมากเล่มหนึ่ง ซึ่งอาจใช้เป็นตำราเรียน ประกอบการเรียน การสอนวิชาสังคมวิทยา มานุษยวิทยา หรือวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเป็นหนังสือที่ผู้จัดทำการศึกษาศิลปวัฒนธรรมประวัติศาสตร์โบราณคดีทางภาคเหนือควรจะได้อ่านเป็นพื้นฐานก่อนอย่างยิ่ง เนื่องจากบทความในหนังสือเล่มนี้เป็นผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาที่กว้างมากยากที่ผู้วิจารณ์จะทำความเข้าใจได้ตลอด จึงทำได้แต่เพียงแนะนำให้ผู้อ่านได้ทราบเพียงคร่าว ๆ ว่า มีบทความทางด้านใดบ้าง เพื่อเป็นการเปิดทางให้มีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในหมู่นักวิชาการสาขานี้

บทนำของอาจารย์สุเทพ เริ่มด้วยการกล่าวถึงสาเหตุที่ภาคเหนือของประเทศไทยได้กลายเป็นจุดสนใจทางด้าน การศึกษาสังคมศาสตร์ สาขาต่าง ๆ ของนักมานุษยวิทยา นักเศรษฐศาสตร์ นักประวัติศาสตร์นั้น อาจสรุปได้ว่า มีผลมาจากว่า เรื่องราวของประเทศภูมิภาคอื่น ๆ เช่น ในแอฟริกา ลาตินอเมริกา อินเดีย และหมู่เกาะต่าง ๆ ในคาบสมุทรซึ่งเคยเป็นสนามเป็นแหล่งข้อมูลการวิจัยของนักปราชญ์ทางสังคมศาสตร์ ได้มีผู้ศึกษาไว้มากพอสมควรแล้ว ส่วนประเทศในเอเชียอาคเนย์ส่วนใหญ่ นอกจากประเทศไทยแล้ว ก็มีวิกฤติการณ์ทางการเมืองที่ทำให้การเข้าไปศึกษาวิจัยไม่สะดวก กอปรกับปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งความไม่เข้าใจระหว่างชาวเขากับชาวพื้นราบ ทางภาคเหนือในเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและทางเมืองในระยณะนั้น มีส่วนทำให้รัฐ

บาลเกิดความสนใจ ถือเป็นปัญหาที่ค่อนข้างที่ค่อนข้าง
และสนับสนุนการวิจัยของนักสังคมศาสตร์ เพื่อนำ
ข้อมูลทั้งหมดมาประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย
เกี่ยวกับดินแดนแถบนี้ อย่างไรก็ตามผู้วิจารณ์เห็น
ด้วยกับอาจารย์สุเทพที่ว่า แม้ในสภาพการปกติก
ภูมิภาคแถบนี้ก็มีลักษณะเด่นเฉพาะทางวัฒนธรรม
รวมทั้งความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ที่สมควรจะได
รับการ ศึกษา วิจัยเช่นเดียวกับภูมิภาคอื่นในประเท
ศไทย อาจารย์สุเทพได้ปูพื้นฐานให้ทราบถึงสภาพสัง
แวดล้อมทางภูมิศาสตร์ การทำมาหากิน ตลอดจน
ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ
โดยทั่วไปของชาวเขา และชาวพื้นราบทางภาค
เหนือ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อความเข้าใจสังคม
วัฒนธรรมของล้านนาไทยและของชนไทยโดยทั่วไป
เนื่องจากอาจารย์สุเทพได้ใช้ข้อมูลมากมายทั้งจากการ
ออกสนามและจากเอกสารที่ชาวต่างประเทศได้ทำการ
วิจัยเกี่ยวกับเมืองไทยไว้แล้ว (เช่น บทความของนาย
Sharp, Kaufman, De Young, Moerman, Wilson
และ Embree) มาประกอบการเขียน สำหรับข้อที่
เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ อาจารย์สุเทพได้ใช้ข้อมูลที่
ได้จากทั้งด้านประวัติศาสตร์ มาประกอบกับข้อมูลทาง
ด้านมานุษยวิทยา สังคมวิทยา ทำให้เราทราบหรือ
เข้าใจเกี่ยวกับสภาพสังคม รูปแบบการปกครอง และ
ความเป็นอยู่ของประชากรทางภาคเหนือในแง่มุมที่
กว้างขึ้น โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ไทยในยุคก่อน
ทั้งอาณาจักรสุโขทัย หรือที่เรียกกันว่า ยุคหัวเลี้ยว
หัวต่อ (Proto-history) นั้น ควรที่นักประวัติศาสตร์
โบราณคดี จะได้อ่านอย่างยิ่ง

บทความเรื่องแรก คือเรื่อง “วัฒนธรรม
ทางการเมืองของจังหวัดเชียงใหม่” ตัดทอนมาจาก
วิทยานิพนธ์ของนาย กล้าก ที แนนท์ นักศึกษาปริญญา
เอกสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอินทร์เซอร์
ฮิลลินอยส์ แปลเป็นภาษาไทยโดย ม.ล. พันธุ์สุรย์
ธกาวลัย นายกล้าก ที แนนท์ เคยเป็นอาสาสมัครหน่วย
สันติภาพเป็นเวลา ๒ ปี ประจำอยู่ที่คณะรัฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและได้กลับมามีชีวิตระบบ
การเมืองในอำเภอสะเมิง แม่แตง และสันกำแพง
โดยอาศัยการสังเกตการณ์จากแบบแผนพฤติกรรมของ
ชาวบ้านเป็นหลัก พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ในท้องถิ่น
ดังกล่าวถูกตัดขาดจากเหตุการณ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล
และสถาบันต่างๆ นอกหมู่บ้านของคน ถ้าหากเหตุ
การณ์นั้น ๆ ไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคน
โดยตรง ชาวบ้านมองไม่เห็นว่ามีปัญหาทางเศรษฐกิจ
และบทบาทของข้าราชการจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับคน
อย่างไร ทำให้ชาวบ้านพวกนี้ค่อนข้างจะแยกตัวอยู่
อย่างโดดเดี่ยว ซึ่งมีผลมาจากการมีสภาพเศรษฐกิจที่
เลี้ยงตนเองได้ การที่ข้าราชการไม่เคยมีส่วนช่วย
เหลือในการทำมาหากิน และการรักษาอิสระไม่
ชอบยุ่งเกี่ยวกับเรื่องของคนอื่น ซึ่งมีผลมาจากอิทธิพล
ทางพุทธศาสนา สิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านขาดการรวม
กลุ่ม และชอบที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง
ความร่วมมือจะมีอยู่บ้าง แต่ออกมาในรูปของการ
ช่วยเหลือกันโดยไม่ต้องพึ่งราชการ เช่น การทำถนน
ซ่อมแซมโรงเรียน วัด การผลิตเปลี่ยนกันจัดหาอาหาร
ถวายพระสงฆ์ในหมู่บ้าน ซึ่งนายกล้าก ที แนนท์ เห็น
ว่า การร่วมมือแบบนี้ไม่ได้เป็นไปในรูปของการมี
พันธผูกพันร่วมกัน แต่เป็นผลมาจากการหวังผล
ตอบแทนในระหว่างเครือญาติเท่านั้น เขาได้วิเคราะห์
ว่า ช่องว่างระหว่างชาวบ้านในภาคเหนือกับเจ้าหน้าที่
ทางราชการมีผลมาจากการอบรมเรื้อรังระเบียบทาง
สังคมที่สั่งสมเป็นวัฒนธรรมตกทอดกันมา ที่ถือว่าผู้มี
อำนาจมีสิทธิจะปกครอง และบุคคลอื่นๆ ต้องเชื่อฟัง
ปฏิบัติตาม แม้ว่าคนไทยจะมีความสามารถพิเศษที่จะ
สร้างทำเป็นว่าเชื่อตามคำสั่งก็ตาม เขาได้สรุปว่า
“แนวความคิดของวัฒนธรรมทางการเมืองของภาค
เหนือ เป็นเครื่องกำหนดขอบเขตของการเมือง อัน
เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป และกำหนดขอบข่ายระ
หว่างการดำเนินชีวิตในทางราชการและในทางส่วน
ตัวสำหรับสังคมนั้นๆ นอกจากนั้นวัฒนธรรมทางการเมือง
เมือง ยังเป็นเครื่องกำหนดบทบาทของผู้ที่เข้ามาร่วม

ในธรรมเนียมการวางการเมือง กำหนดขอบเขตปัญหา
ต่างๆ ที่คนไทยไม่ทำได้ และท้ายที่สุดกำหนดบทบาท
ของการศึกษาระดับไฮสคูลของผู้มีอำนาจหน้าที่” (หน้า ๑๓)

บทความเรื่องที่ ๒ เป็นเรื่อง “เศรษฐกิจ
การทำเมือง” ที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
ของนาย เฮกเวิร์ด แวน รอย ซึ่งเป็นบทที่ ๒ ในวิทยานิพนธ์
ที่เขาเขียนเพื่อรับปริญญาเอกทางเศรษฐศาสตร์
ของมหาวิทยาลัยเท็กซัส แพลเป็นไทยโดย สุเทพ
สุนทรภะสร นาย แวนรอย ได้อธิบายถึงกำเนิดและที่
มาของเมืองทางด้านประวัติศาสตร์ วิถีปลูก การ
บริโภค และให้ข้อมูลที่เห็นสถิติตัวเลข เกี่ยวกับประ
ชากรในหมู่บ้านที่มีการทำเมือง ทั้งทางด้านสังคม
เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การซื้อขายและความสัมพันธ์
ของชาวบ้านอย่างละเอียด ซึ่งส่วนมากระบบการทำ
เมืองบนภูเขา รวมทั้งการทำนาและระบบเศรษฐกิจ
ของชาวภาคเหนือ ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปมากนัก
และอาจจะมีลักษณะเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจในศต
วรรษที่แล้วก็ได้ นอกจากนี้บทบาทของพ่อเลี้ยงกับ
ผู้ปลูกเมืองสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของคนไทยเกี่ยว
กับการเป็นผู้ที่ก่อตั้งฟาร์มอาศัษบุคคลที่มีฐานะมั่งคั่ง
กว่าคน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ
อันมีพื้นฐานมาจากสถาบันทางสังคมที่มีความเกี่ยวพัน
กับลำดับสูงต่ำและหลักของการพึ่งพาอาศัยกัน
(หน้า ๕๐)

เรื่องที่ ๓ เป็นบทความที่ค่อนข้างจะได
รับการกล่าวขวัญถึงมากในหมู่นักมานุษยวิทยาที่ศึกษา
เมืองไทย คือ เรื่อง “วัดบางมิ่งศูนย์กลางสังคมหมู่บ้าน
ไทยลื้อ” ของ นายมิเชล มอร์แมนนักมานุษย
วิทยาจากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย แพลโดย ประ
เสริฐ พันธชาติ นายมอร์แมนเป็นนักมานุษยวิทยา
อีกผู้หนึ่งที่สนใจศึกษาพฤติกรรมของพุทธศาสนิกชน
ไทยในระดัหมู่บ้าน และเป็นผู้หนึ่งซึ่งเห็นว่าสังคมหมู่บ้าน
ของคนไทยมีความเป็นอยู่ที่รวมกันอย่างหลวม ๆ
(Loosely Structured) และถือว่า วัดเป็นศูนย์กลาง
ของหมู่บ้าน บทความนี้เป็นเพียงการศึกษาดูเฉพาะ

กรณีเพื่อสนับสนุนแนวความคิดดังกล่าว และรายละเอียด
และการวิเคราะห์พฤติกรรมของชาวบ้านกับพระ
และวัด รวมทั้งความสัมพันธ์กับชุมชนอื่นของผู้มา
และชาวบ้านบางมิ่ง ก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจยิ่ง ถ้าผู้อ่าน
จะพยายามทำความเข้าใจทัศนคติของฝรั่งที่ทำการศึกษา
วิจัยสังคมไทย

เรื่อง “คติเจ๊กประการของกุ่มแกง” เขียน
โดยนายคอนแรค คิงส์ฮิลล์ นักมานุษยวิทยา จาก
มหาวิทยาลัยคอร์เนล แพลโดย พ.ท. อากุม พัตติยะ
นายคิงส์ฮิลล์ อธิบายว่าชุมชนของกุ่มแกงนั้น ไม่มี
แบบพื้นฐานทางวัฒนธรรมตามความหมายของ Ruth
Benedict (Patterns of Culture) ไม่มีแบบวัฒนธรรม
ใดที่ครอบงำชีวิตในทุก ๆ ด้านของคนในชุมชน
(หน้า ๑๐๒) แต่เขากลับพบว่า จากพฤติกรรมความ
เป็นอยู่ และคติต่าง ๆ ที่ได้จากการสังเกตและการ
สอบถามชาวบ้าน เขาสังเกตเห็นว่ามียกอยู่ ๘ ประการ
ที่ครอบคลุมความประพฤติ การแสดงออก วิถีชีวิต
ตลอดจนความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของชาวบ้านคือ
คติที่เกี่ยวกับ *ผลประโยชน์* หรือการรักความสะอาดกลาย
ตัวอย่างหนึ่งที่เขายกมาอธิบายคือ การยอมรับวัฒนธรรม
หรือวิทยาการทางการเกษตรใหม่ ๆ หรือแนว
การครองชีพใหม่ ๆ ที่จะนำความสะอาดมาใช้ และใน
ทางตรงกันข้ามจะไม่ยอมรับสิ่งที่ต้องแลกด้วยการลง
แรง หรือไม่เห็นผลตอบแทนในระยะใกล้ คติเกี่ยวกับ
การก้าวร้าว ซึ่งแสดงออกแม้ในการส่งลูกให้ไปโรงเรียนสูงๆ
เพื่อในอนาคตตนเองจะได้สบาย หรือในการทำบุญ
เป็นต้น คติในเรื่อง *การรักษาความสนุก* ในเรื่อง *บ๊องเจ๊ก*
ภาพ ความรับผิดชอบต่อชุมชน คติเรื่อง *การทำก็ได้*
ทำชั่วได้ชั่ว และคติเรื่อง *ปลอดภัยไว้ก่อน* ซึ่งเห็นได้
จากการปฏิบัติตามพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งชาวบ้านถือว่า
ทำไว้ก่อนดีกว่าไม่ทำ คติเหล่านี้ส่วนมากมีอิทธิพล
จากพุทธศาสนาและ อาจพบได้ในภูมิภาคอื่น ๆ ใน
ประเทศไทยอีกด้วย

เรื่อง “ประชากรชาวเขาและชาวพื้นราบ
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย” เขียน

โดย บีเทอร์ กุสศัคเตอร์ นักมานุษยวิทยาจากมหาวิทยาลัยมิชิแกน แพลโคย เกษม บุรกลีกร เป็นรายงานการสำรวจเบื้องต้นในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่กล่าวถึงปัญหาความสัมพันธ์ของชาวเขาและชาวพื้นราบในถิ่นต่าง ๆ ปัญหาความล้มเหลวของโครงการรัฐบาลที่จะถนอมชาวเขา รวมทั้งทัศนคติของชาวเขาที่มีต่อชาวพื้นราบในทางลบ เป็นเรื่องน่าศึกษาและน่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชาวเขา ประกอบกับพฤติกรรมทางด้านการเมืองจะช่วยให้เราทำความเข้าใจชาวเขาได้มากกว่าการดูแค่พฤติกรรม ซึ่งเป็นผลในเมืองปดายแต่บ้านเดียว

สองเรื่องสุดท้ายเป็นเรื่อง "การทำไร่เลื่อนลอย : ปัญหาและอนาคต" เขียนโดยศักดิ์ลาส ไมล์ นักมานุษยวิทยาจากมหาวิทยาลัยชิคาโก แพลโคย วรรณะจ่าง พันธุมนาวิณ เป็นการวิเคราะห์ปัญหาทางนิเวศวิทยาและทางเศรษฐกิจถึงผลได้ผลเสียที่เราอาจเข้าใจชาวเขาผิดได้ ถ้าไม่ได้อ่านบทความเรื่องนี้ สำหรับ "คำจารึกเกี่ยวกับพระบรมราชาของทอง" ซึ่ง ฮันส์ เพนส์ นักภาษาศาสตร์แห่งศูนย์วิจัยนานาชาติ ไทย แพลโคย เป็นเรื่องเดียวที่มีลักษณะเป็นเอกสารอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งถ้าหากจะตีพิมพ์ในโอกาสอื่นจะทำให้มีคุณค่าและถูกคาดเดามากกว่านี้

โดยทั่วไป การแปลหนังสือเล่มนี้อยู่ในขั้นดี แม้จะมีข้อความบางตอนที่อ่านแล้วไม่เข้าใจ แต่ก็พอเอาความได้ ซึ่งเป็นธรรมชาติของปัญหาที่จะพบได้เสมอในการแปล ที่น่าประหลาดคือ ผู้วิจารณ์กลับเห็นว่า บทนำของอาจารย์สุเทพกลับเป็นบทที่ทำความเข้าใจยากที่สุดในหนังสือเล่มนี้

นับเป็นสิ่งที่น่ายินดีและน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้มีการจัดพิมพ์ หนังสือทางวิชาการโดยเฉพาะการ รวม บทความเกี่ยวกับเมืองไทยและต่างประเทศเป็นภาษาไทยมารวมกันไว้ ในเล่มเดียวกัน จะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อนักศึกษา นักวิชาการในแขนงสังคมศาสตร์

ที่จะใช้กันคว่ำอ้างอิงได้ งานแปลเป็นงานที่ต้องใช้ความอดทนวิริยะที่น่าเห็นใจอย่างยิ่ง สมควรที่ห้องสมุดต่าง ๆ ควรหาซื้อไว้หลาย ๆ เล่ม เพื่อให้พอกับความต้องการของนักศึกษาในแขนงต่าง ๆ เนื่องจากมีบทความปนเปกันหลายสาขา อย่างไรก็ตามน่าเสียดายที่หนังสือเล่มนี้ ซึ่งตีพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๓ แต่ไม่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการ และไม่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์เท่าที่ควร ข้อเสียของหนังสือเล่มนี้คือลักษณะรูปเล่มที่ไม่ได้มาตรฐานทางวิชาการ การเย็บเล่มที่ทำให้ไม่สะดวกในการอ่าน เพราะเว้นที่ไว้จนเกินไป และกระดาษบางครั้งที่ตัดไม่เท่ากัน หวังว่าในการพิมพ์ครั้งต่อไป เราจะได้นักพิมพ์ที่มีคุณค่าไม่เพียงแต่ทางวิชาการบ้านเดียว แต่ควรให้ได้มาตรฐานในการพิมพ์ด้วย

ปราณี วงษ์เทศ

คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

วิชนอาเซีย

กองบรรณาธิการสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ๒๕๑๑

๓๕๐ หน้า ราคา ๒๐ บาท

หนังสือวิชนอาเซีย ประกอบด้วยเรื่องของประเทศและเรื่องของคนในประเทศต่างๆ ดังนี้ อินโดนีเซีย วิชนนักรุกชาติ ชูการ์โน โคโย ราญูวิทย์ เกษศิริ เชมร ไโรคม สีหนุ วิชนแห่งเขมร โคโย เสาวรส ทองเจิม พม่า อูองซาน วิชนแห่งพม่า โคโย สายัณห์ สุธรรมสมัย อินเตีย มหาคมคานธี วิชนแห่งสันติวิธี โคโย กงฤทธิ นามแส พิธิปบีนต์ วิชชาล บอนนิฟาซีโอ อาภินาลโค ไควค็อวิชนของพิธิปบีนต์ โคโย ทักษ์ เฉลิมเกียรติธนา สาธารณรัฐประชาชนจีน เมมาเซตุง นักปฏิวัติวันกร โคโย ธนศ อภรณ์สุวรรณ และ เวียคนาม โยจินันท์ วิชนแห่งการปฏิวัติ โคโย สุชาติ สวัสดิ์ศรี

การตั้งชื่อหนังสือเล่มนี้ว่า วิชนอาเซีย อาจจะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความรู้สึกบางประการที่แตกต่าง

ข้างคันในจิตใจของผู้อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวีรชนแห่งชาติหรือแต่ละคนที่พูดถึงในหนังสือเล่มนี้นั้น เช่น สีหะ หรือ โยจินันท์ อาจจะถูกปฏิเสธโดยผู้อ่านหลายคน ในแง่ที่ไม่ยอมรับว่า เขาเหล่านั้นเป็นวีรชนแห่งชาติจริง หรืออีกนัยหนึ่ง น่าจะเป็นตัวก่อความแห่งชาติหรือมีศาสนาเอเชียมากกว่าด้วยซ้ำ ยิ่งเป็นเมอเรชวงศ์แล้ว หลายคนถึงกับยอมรับไม่ได้ก็มี ซึ่งก็อาจจะมียุทธผลที่ต่างกันออกไป แน่นนอนหนึ่งในประการนี้ ก็คงจะไม่พ้นออกทิ้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม หรือด้วยความคิด ซึ่งอันที่จริงน่าจะมีสาเหตุมาจากความไม่รู้มากกว่า ที่ร้ายกว่านั้นคือ ในความรู้สึกของคนเหล่านี้ยังถูกบรรจุอยู่ด้วยอคติและแนวความคิดแบบโฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งเป็นมรดกตกทอดที่เห็นได้ชัดในประเทศที่ออกอ้างอยู่ตลอดเวลาว่า ไม่เคยตกเป็นอาณานิคมของระบอบอาณานิคม แต่กับรับเอาในฐานะเป็นความจริงและเป็นความเชื่อชนิดบักหลักมันคงในประเทศนี้ตลอดมา โดยไม่เคยตระหนักว่านี่เป็นอาวุธอย่างหนึ่งที่โลกตะวันตกได้นำมาใช้กับประเทศที่เข้าครอบงำทั้งหลายอยู่เป็นปกติ ในทางตรงข้าม วีรชนแห่งชาติอีกหลายคนที่จะออกจะคุ้นหูผู้อ่านมากกว่า และอาจจะเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง เช่น มหาตมาคานธี หรือผู้ที่ได้ยื่นกันบ่อย ๆ เช่น ซูการ์โน ในอีกด้านหนึ่งมีหลายคนที่ไม่เป็นที่รู้จักกันเลย เช่น วิชาติ บอนนิฟาซี โอ อากินาโล หรือแม้แต่ของชาน เป็นต้น

จากคำนำที่กล่าวไว้ว่า หนังสือเล่มนี้เป็นเพียงการรวบรวมคำบอกเล่าถึงชีวิตการต่อสู้ของผู้นำทางการเมืองในยุคสมัยและสถานที่ที่ไม่ห่างไปจากบ้านเราเท่าใดนัก ซึ่งผู้นำเหล่านี้เป็นตัวแทนในความรู้สึกของผู้คนในประเทศนั้น หรืออาจจะรวมกันเป็นเสียงสะท้อนของกลุ่มคนในภูมิภาคนี้ในช่วง ๒๐ กว่าปีที่ผ่านมา น่าจะก่อให้เกิดคำถามได้ว่า ความรู้สึกร่วมสมัยที่เกิดขึ้นในยุคของคนหนุ่มที่ผ่านมาในช่วงนี้นั้นเป็นอย่างไร คนหนุ่มที่ไม่ได้ละเลยต่อความเป็นไปของเหตุการณ์บ้านเมืองไม่ว่าจะเกิดขึ้นในบ้านหรือ

กับเพื่อนบ้านของเรา ซึ่งเราเรียนรู้จากหนังสือประวัติศาสตร์หรือภูมิศาสตร์มาตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ ว่า เขาเหล่านั้นเป็นคนเอเชียที่หน้าตาคล้าย ๆ กับเรา ก็อาจจะตอบคำถามนี้ได้โดยไม่ยากว่า สภาพการณ์โดยทั่วไปของประเทศในแถบนั้นนั้นมีลักษณะเป็นประเทศอาณานิคม เช่น เวียดนาม อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ หรือเป็นประเทศกึ่งอาณานิคม เช่น จีน เป็นต้น และเมื่อมีการแพร่กระจายทางความคิด ไม่ว่าจะดีหรือร้ายของความคิดนั้น จะมีพื้นฐานแห่งความถูกต้องมาจากไหนอาจจะเป็นจากสามัญสำนึกที่เกิดจากความรู้สึกชาตินิยม หรือความมีมนุษยธรรมที่ทนยอมรับความไม่ยุติธรรมเกิดขึ้นที่ไหนไม่ได้ โดยเฉพาะที่เกิดในบ้านเมืองของตนเองที่ความยุติธรรมและศักดิ์สิทธิ์ทำอยู่ในมือของชาวมืดชาวต่างชาติที่ “ตาของท่านตีฟ้า จมูกของท่านโค้งถึงท้องฟ้า สันหลังของท่านยาวยัดจนถึงกันกับ ปากของท่านผิวเรียกหาสุนัขรับใช้ บ้านของท่านเต็มไปด้วยชวกและเศษขวดสวนของท่านไม่มีอะไรนอกจากหญ้า” (หน้า ๓๑๐) ด้วยแล้วก็เป็นเหตุผลที่พึงได้สำหรับการดำเนินการใด ๆ ไม่ว่าจะด้วยกรรมวิธีแบบสันติวิธีของคานธี หรือด้วยการปฏิวัติ การใช้อาวุธต่อสู้อย่างรุนแรง ที่บรรดาวีรชนแห่งชาติชอบที่จะเลือกมากกว่า โดยมีพิกัดคำนึงถึงทฤษฎีแห่งสิทธิ ในการปฏิบัติที่บรรดานักคิดนักปรัชญาชาวตะวันตกเองได้พูดถึงก่อนหน้านั้นมากมาย เช่น ล็อก และที่ล่าสุดอันคุดจะมีอิทธิพลมากที่สุดแม้ในปัจจุบันคือ กาล มาร์ก เป็นต้น และถ้าจะมองเขาเหล่านั้นในแง่ของคนธรรมดาที่รู้จักความเจ็บปวด รู้สึกโกรธเคือง รู้สึกเคียดแค้น รู้จักหิว รู้จักหนาว รู้จักทนไม่ไหว และกระทั่งที่รู้จักตัวเองไว้ด้วยแล้ว เหตุผลทั้งหมดก็ควรจะเพียงพอสำหรับการปฏิบัติ อย่างน้อยก็เพื่อจุดมุ่งหมายเบื้องต้นที่จะให้สังคมของคนพ้นจากความกดขี่ขูดรีดทั้งปวงที่ไม่ว่าจะมาจากคนต่างชาติหรือความล้าหลังของระบบสังคมที่อนุญาตให้คนชกเกี่ยวกับกระทำการเอง หรือการร่วมมือกันของคนสองจำพวกนี้ ส่วน

ความมุ่งหวังอย่างอื่นที่จะคาดหวังได้นั้นก็เป็นเพียงเรื่องของอนาคตหลังจากที่ได้เอกราชมาแล้ว สำหรับพิสูจน์ความสามารถของผู้นำเหล่านี้ว่า เขาจะพาประเทศหรือสังคมของเขาให้รอดพ้นไปจากปากเหยี่ยวปากกาที่คลอครอคองคังได้หรือไม่ หลายคนทำได้ ในขณะที่อีกหลายคนทำไม่ได้และอีกหลายคนก็อายุไม่ยาวพอที่จะได้เห็นผลงานที่ตนเองเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเริ่มต้น โดยไม่มีโอกาสที่จะได้เห็นการกระทำของผู้สืบช่วงว่าเป็นอย่างไร อย่างกรณีขององซานหรือของโฮจิมินห์ เป็นต้น ในขณะที่เราอาจจะไม่มีทางแน่ใจได้เลยว่า คนบางคนนั้นกระทำเพื่อความอยู่รอดของตนเอง และเพียงแต่สามารถใช้ความเฉลียวฉลาดของตนประคับประคองตนให้เข้ากับเหตุการณ์ที่ผันแปรมาให้ตนมีส่วนตัดสินใจกับมันไปด้วย อันทำให้คนส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองเป็นคนสำคัญในการกำหนดความเป็นไปแห่งเหตุการณ์นั้น ๆ เช่น สีนุ เป็นต้น ในอีกทางหนึ่งคำขิ้นตันของเรื่องเกี่ยวกับฟิลิปปินส์ก็มักจะทำให้ผู้อ่านฉกฉิกได้ว่า ใครคือวีรชนกันแน่ เพราะแน่นอนเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้ใครคนหนึ่งเป็นวีรชนขึ้นมาได้ อย่างน้อยเขาก็ต้องประสบความสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับกันของผู้ที่ร่วมสังคมกับเขาด้วย ไม่ว่าจะเหตุอันแท้จริงจะเป็นอย่างไร เช่น เขาเป็นผู้อุทิศชีวิตให้กับการปฏิวัติ ซึ่งบางทีอาจจะเป็นการไม่เพียงพอในแง่ที่เขาอาจจะถูกคาดหวังที่จะต้องทำอีกบางอย่างมากกว่านั้น และเขาสามารถทำได้ หรือเขาเป็นเพียงวีรชนผู้ได้รับการอุปโลกน์ด้วยเหตุผลทางการเมืองภายหลังอันเขาไม่มีทางที่จะทำอะไรได้ด้วยอย่างกรณีวีรชาติ หรือมีฉะนั้นเขาก็ต้องกระทำตนเองให้เป็นวีรชนด้วยสถานการณ์บางอย่างที่บีบรัดแม้เขาจะไม่ต้องการมันอย่างจริงจัง (เมฆาเซตุงเองปฏิเสธที่จะยินยอมให้มีการใช้ชื่อของเขาเป็นชื่อสถานที่ต่างๆ แน่แน่นอน การใช้เมฆาเซตุงเป็นสัญลักษณ์สำหรับจีนใหม่ก็เพื่อที่จะสร้างเอกลักษณ์ให้กับสังคมใหม่ของชน เช่นเดียวกับที่เกาหลีเหนือพยายามกระทำในบัจจุบัน หรืออีกที่ไม่ต่างไปจากการกระทำของสังคมอื่นทุกสังคม)

ฉะนั้น ปัญหาสำหรับคนที่มักจะเปลี่ยนแปลงสังคมจึงน่าจะอยู่ที่ว่า เขาควรจะเลือกวิธีการใดสำหรับการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด อย่างน้อยสิ่งที่เขาเลือกต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆ ที่เขาไม่สามารถเห็นได้ เช่น สภาพความเป็นไปของบ้านเมือง ของประชาชน และเงื่อนไขทางจิตใจของผู้คน อันอาจจะมิได้สืบเนื่องมาจากประวัติศาสตร์ และที่สำคัญใครคือศัตรูที่เขาจะต้องสู้ด้วย ในแง่ที่ศัตรูของเขาคืออย่างไร กระทำอย่างไร และรู้สึกอย่างไร และเมื่อใดที่ศัตรูของเขาจะเริ่มเคลื่อนไหว ซึ่งย่อมเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในการกำหนดการเคลื่อนไหวและวิถีทางในการปฏิบัติฝ่ายตนด้วย อาจกล่าวได้ว่า วีรชนทุกคนนั้น นิยามที่จะเลือกเอาการใช้กำลังและความรุนแรงเข้าต่อต้านและเผชิญหน้ากับศัตรูของตนมากกว่า เว้นแต่กรณีของอินเดียน ซึ่งนำโดยมหาตมา กานธี และสำหรับเขมร ซึ่งมีประสบการณ์แตกต่างไปจากเพื่อนบ้านรอบ ๆ ทั้งหลายตั้งแต่จีนลงไปถึงจนถึงอินโดนีเซีย สิ่งที่น่าจะเป็นคำถามสำหรับผู้่านคืออะไรทำให้ผู้นำเหล่านี้ ซึ่งแน่นอนย่อมรวมทั้งผู้ตามอีกจำนวนมากเลือกเอาหนทางนี้ ซึ่งเป็นหนทางที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดทั้งแก่ผู้แพ้และผู้ชนะ อาจเป็นไปได้หรือไม่ว่า ประชาชนทั้งหมดในแถบนี้ไม่มีอะไรที่จะสูญเสียอีกแล้ว ก็ไม่ต่างอะไรไปจากคนจน ๆ ในทุกสังคม เพียงแต่คนทั้งชาติของหลาย ๆ ชาติเหล่านี้ก็เปรียบเหมือนกับคนจน ๆ ในสังคมโลกที่ไม่มียะไรจะสูญเสียนอกจากใช้ตรวนจริง ๆ แต่พวกเขาในโลกทั้งโลกที่จะได้กลับคืนมา (หน้า ๒๕๔) และจริง ๆ แล้ว ที่มักจะพูดกันว่า การที่กานธีสามารถนำอินเดียนให้พ้นจากแอกจักรพรรดินิยมจากอังกฤษได้ก็เพราะความเป็นสุภาพบุรุษของอังกฤษนั้นก็น่าจะถามกันให้กระจ่างแจ่มลงไปว่า เท็จจริงแค่ไหน ก็อังกฤษนั้นไม่เคยใช้ทหารจับม้ายาเหยียบย่ำเข้าไปในฝูงชนที่ไม่มียะไรนอกจากนั่งพนมมือขวางถนนอยู่หรือหรือ ก็อังกฤษเองมิใช่เคยใช้ปืนยิงกรากเข้าไปในหมู่คนที่ประท้วง

เงื่อนไขสภาพของถนนหรือ - โดยมีต้องทุกข้าง
ว่า สมัยที่อังกฤษเข้ามาอิทธิพลของอินเดียนั้น
ก็เคยถึงกับกักมิชชนพื้นเมืองเพื่อไม่ให้รู้จักกับ
ตัวตนเองอีกต่อไปเพื่อจะได้หันมาซื้อผ้าจากอังกฤษ
ด้วยซ้ำ ก็แลวิธีการที่มหาत्मคานธีนำประชาชนชาว
อินเดียนั้นคือลัทธิจักรพรรดินิยมอังกฤษนั้นเองมิใช่
เป็นวิธีการที่รุนแรงที่สุดคอกหรือ เมื่อพูดถึงการต่อสู้
ของขบวนการสัทธิจักรวรรดินิยมที่มีพื้นที่การดำเนินการ
อยู่ในบริเวณเขตเมืองเป็นส่วนใหญ่ ก็ความรุนแรง
ที่สุดที่คนหนึ่งจะแสดงอาการต่อต้านอีกคนหนึ่งมิใช่
การเริ่มด้วยการปฏิเสธรกฎที่ตั้งขึ้นมาโดยอีกคนหนึ่ง
หรือหรือ และการใช้ความรุนแรงในการปฏิบัติซึ่ง
กันและกันนั้นก็น่าจะเป็นเพียงการกระทำสืบเนื่องต่อ
ไปจากขบวนการต่อต้านที่ปราศจากผลอย่างอื่น ๆ แล้ว
เท่านั้น และถ้าการใช้ความรุนแรงด้วยอาวุธแต่ใช้
ความรุนแรงและความกล้าหาญทางจิตใจในการต่อ
รองกับอังกฤษเป็นสิ่งที่ประสบผลสำเร็จได้ก็ดี แต่สิ่ง
นี้มีใจจะนำมาเป็นหลักประกันความสำเร็จสำหรับการ
กระทำในอื่น ๆ ซึ่งสำหรับเมอเรเซกซ์ โฮจิมินห์ ออง
ซาน หรือบอนนิฟาซีโอ อาภินาโต ซูการ์โน ผู้ซึ่ง
เห็นว่าการปฏิวัติไม่ใช่การเชิงเพื่อนมางานกินเลี้ยง
หรือการกินน้ำชา หรือการเข้านักดริ้วย ประกอบ
กับเงื่อนไขอื่น ๆ ในสังคมของคนด้วยแล้วก็ไม่ใช่
เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจอะไรสำหรับวีรชนเหล่านี้ในการ
เลือกใช้วิธีการอันรุนแรงเพื่อให้ได้สิ่งที่เป็นที่ประ
สงค์และแม้บางทีการใช้วิธีการอันรุนแรงจะไม่ใช่ว่า
หลักประกันแห่งความสำเร็จในงานปฏิวัติของคนอย่าง
เช่นฟิลิปปินส์ก็ตาม ก็ไม่น่าที่จะด่วนสรุปลงไปว่า
การใช้วิธีการนี้จะนำมาซึ่งความล้มเหลวเสมอไป หรือ
สรุปในอีกด้านหนึ่งว่า สันติวิธีก็จะนำมาซึ่งความ
สำเร็จเสมอไปเช่นเดียวกัน เพียงอาจจะพูดได้ว่า ใน
กรณีของฟิลิปปินส์นับเป็นความโชคร้ายที่เกิดการ
แตกแยกกันเองในหมู่ผู้นำ และจะว่าไปแล้วนับว่ายัง
โชคร้ายยิ่งขึ้นเมื่อต้องมาพบกับปีศาจในคานหนักบุญ

อย่างมหาอเมริกา ซึ่งก็ไม่อาจจะพูดได้มากไปกว่า
ที่ว่า ถ้าเรามีได้เป็นผู้บริสุทธิ์ที่รู้เท่าไม่ถึงการด้วย
ความตั้งใจของผู้รับภาระแห่งคนแล้ว เขาก็น่า
จะเป็นผู้สามารถที่สุดในโลกที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
กับสิ่งที่เขาโกหกได้ โดยไม่ตะขิดตะขวงใจและไม่รู้จัก
สิ่งที่เรียกกันว่าศีลธรรม แต่บางทีก็อาจจะเป็นเพราะ
เขาเป็นพวกที่ได้รับบารอจากพระเจ้าก็เป็นได้

กรณีของชาวอินเดียนาคาที่กระทำคือชาวอิน
โดนีเซียก็เป็นอีกตัวอย่างที่เห็นได้ชัดว่า ภาพของชน
ผิวขาวที่แท้จริงนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งก็ไม่ต่างไปจาก
คนฝรั่งเศสเท่าใดนัก ข้อที่ทั้งสองประเทศผิดกันก็คือ
ในขณะที่เกิดขบวนการเรียกร้องอิสรภาพและเอกราช
ของคนนั้น มติจากชาวโลกกลับสนับสนุนอินโดนีเซีย
ในฐานะเป็นขบวนการชาตินิยม อันทำให้การได้
เอกราชของอินโดนีเซียเป็นสิ่งที่ยั่งยืน ในทางตรง
กันข้ามกับที่โฮจิมินห์ถูกปล่อยให้อยู่ในความมืดและ
ถูกตราหน้าว่า เป็นคอมมิวนิสต์มากกว่าเป็นผู้รักชาติ
ธรรมชา แน่ละคำตราหน้าว่าใครเป็นคอมมิวนิสต์นั้น
ก็มีผลในสมัยนั้นต่อชาวโลก ไม่ต่างอะไรไปกว่าที่คำ
นี้มีผลในความรู้สึกของคนเมืองในบ้านเราปัจจุบัน
เท่าใดนัก ผลก็คือสิ่งนี้ทำให้เวียดนามยังคงอยู่ใน
สภาวะสงครามจนถึงเวลานี้ เนื่องจากมีชาวอเมริกัน
เข้ามารับภาระของคนผิวขาวสืบเนื่องจากชาวฝรั่งเศส
ภายใต้การ ชูธงคำขวัญที่ว่า เพื่อปกป้องโลกเสรี
เหมือน ๆ กับที่เคยกระทำมาพบกับฟิลิปปินส์มาแล้ว
ประวัติศาสตร์ย่อมซ้ำรอยเสมอ โดยเฉพาะนโยบาย
ของประเทศมหาอำนาจจักรพรรดินิยม เหตุการณ์
ด้านตะวันออกยังไม่เปลี่ยนแปลง เรื่องราวของ
ซูการ์โนจะสามารถบรรยายถึงที่เกิดขึ้นในยุคสมัย
ของเขาได้ก็ สิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือช่วงแห่งการเปลี่ยน
แปลงของเขาที่ค่อย ๆ เกิดขึ้นและพัฒนาขึ้นจากการ
หล่อหลอมของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาว
พื้นเมือง ไม่ว่าเขาจะได้รับการศึกษาจากไหนก็ไม่สามารถ
จะลบล้างความเป็นชาวอินโดนีเซียอันมีเข้มข้น

ในสายเลือกนั้นได้ ด้อยค่าที่ไรในเรื่องกตสละสวายเป็นไปอย่างง่าย ๆ เหมือนกับการที่ใครสักคนเล่านิทานเรื่องสนุก ๆ สำหรับผู้ฟัง (ก่อน) แน่ชอนเรื่องที่เล่าย่อมต่างจากเล่ากันฟังในหมู่เด็ก ๆ เพราะเป็นเรื่องราวการต่อสู้ของวีรชนคนหนึ่งที่ได้อุทิศตนเองสำหรับความเชื่อของคน ยอมที่จะคิดถูก ถูกจับกุมคุมขังก็หลายครั้ง ซึ่งอาจจะดูเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับคนที่เลือกวิถีชีวิตแบบนี้ ลักษณะที่เด่นชัดที่สุดของเขาว่าจะอยู่ที่ความสามารถในการหยิบฉวยเอาของเก่า ๆ ที่ชาวบ้านรู้จักกันดีมาเป็นเครื่องซักผ้า และซักฟอกพร้อมกับอธิบายในสิ่งที่ชาวอินโดนีเซียทุกคน ควรจะกระทำ เขาพูดว่า "...ถ้าท่านให้คนสูงอายุกับข้าพเจ้าสักพันคน ข้าพเจ้ามั่นใจว่าจะโยกเขาพระสุเมรุให้กลอนได้ แต่ถ้าท่านให้คนหนุ่มที่คุกรุ่นด้วยความรู้และความรักต่อบ้านเกิดเมืองนอนของเราได้เพียงสิบคน ข้าพเจ้าจะสั่นโลกให้สะเทือน..."

ส่วนที่เกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น นับเป็นข้อเขียนที่น่าอ่านอีกชิ้นหนึ่ง และเป็นสิ่งที่ผู้อ่านสามารถอ่านเอาความได้อย่างสมบูรณ์ได้ เนื่องจากผู้เขียนได้เขียนปูพื้นเรื่องไว้อย่างศิลปะเยือกมาก เริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงวิวัฒนาการของการนำเอาความคิดความเข้าใจแบบตะวันตกเข้ามาสู่ประเทศจีนในสมัยที่เริ่มมีความสับสนไม่แน่ใจเกี่ยวกับความเชื่อและค่านิยมเก่า ๆ ที่ยึดกันในจีนตั้งแต่โบราณมาว่าจีนเป็นประเทศที่หนึ่งในโลก ตลอดจนมาจนถึงการเริ่มให้ความสนใจคำอธิบายเรื่องการกดขี่ขูดรีดของประเทศจักรพรรดินิยมของมาร์กและบรรดาปัญญาชนในแวดวงของมหาวิทยาลัยทั้งหลาย และลำดับไปจนถึงการเริ่มก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ทั้งนี้โดยที่มีการพูดถึงสภาวะทางสังคม เงื่อนไขความทุกข์ยากต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนจีนก่อนการปลดแอกและการดำรงอยู่ของอีกชนชั้นหนึ่งคือพวกเจ้าที่ดินและบรรดาข้าราชการทั้งหลาย "...ผู้คนออกอยากและล้มตายหลายร้อยคนเพราะไม่มีอาหารกิน พวกนี้ได้สั่ง

ผู้แทนไปพบข้าหลวงจังหวัดเพื่อขอความช่วยเหลือ แต่ข้าหลวงบอกว่าเป็นไปไม่ได้ที่คนจะอดข้าว อดข้าวปลาอาหารในเมืองนี้มีเต็มไปหมด คุณนี่ซี ฉันทมีอาหารกินมากมาย..." หรือเมื่อ "...นักเรียนประท้วงข้าหลวง ข้าหลวงได้เรียกผู้แทนนักเรียนไปประชุมและบอกว่าให้เลิกยุ่งเกี่ยวกับการเมือง มิเช่นนั้นจะจับตักหัว..." (หน้า ๑๔๗ และ ๑๔๘) แน่ชอนสิ่งที่ทั้งหมดนี้ย่อมมีอิทธิพลเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดแนวความคิดของเขาเชง และทำให้เขาเลือกเอาวิถีทางที่เขาได้เลือก นอกจากนั้นบทความนี้ยังได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับช่วงคอของประวัติศาสตร์การต่อสู้ที่ได้เรื่องได้ราวพอสมควรและน่าอ่านอย่างยิ่ง แม้ว่าการสรุปความคิดของเขาเชงในตอนท้ายเรื่องดูเหมือนจะรีบมากไปหน่อย เพราะถ้าจะเขียนให้มีความถี่ถ้วนที่จะได้รายละเอียดและความมากกว่านี้ แต่ก็ไม่น่าจะ เพราะอันที่จริงการย่ออะไรให้มีความถี่ถ้วนเป็นสิ่งที่ไม่ได้ง่ายอยู่แล้ว

บทที่น่าจะเด่นที่สุดและให้อะไรที่ค่อนข้างมากที่สุคน่าจะเป็นของสุชาติ สวัสดิ์ศรี เพราะเป็นข้อเขียนที่เขียนเกี่ยวกับทุกแง่มุมของโฮจิมินห์ ไม่ว่าจะในแง่ของนักต่อสู้ หรือในแง่ของนักมนุษยธรรมก็ได้ "... ชั่วชีวิตของโฮจิมินห์-บุรุษร่างผอมบางไว้หนวดคางแพะเป็นกระจุก ได้เสื่อหยาบๆ สวมกางเกงขาวหลวมๆ และรองเท้านรคาตุก มุขกลมผู้นี้มีชีวิตอันโหดเหมือนนกที่บินไปบนฟ้า รักเด็กเป็นชีวิตจิตใจ ชีวิตโศกของเขามอบให้แก่การแต่งงานกับประเทศเวียดนาม..." จะเห็นคำบรรยายเกี่ยวกับโฮจิมินห์ได้ดีว่าเขาเป็นแค่ชาวตะวันออกธรรมดาๆ คนหนึ่งที่เมตตา ใจดี และรู้อย่างแน่ชัดว่า สิ่งที่ต้องการทำคืออะไร หรือเขาต้องการทำอะไร ทั้งแต่ต้นผู้อ่านจะค่อย ๆ ทราบเกี่ยวกับบุรุษร่างผอมบางผู้นี้ โฮจิมินห์-ชาวนา โฮจิมินห์ ชีวิตต่างแค้น โฮจิมินห์-จากสังคมนิยมผู้คอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีน โฮจิมินห์-กำเนิขบวนการเวียดนาม โฮจิมินห์-นักโทษ-กวี-

ผู้รักชาติ และจนกระทั่ง โฮจิมินห์-ลากรองสหาย เขา
กำเนิดขึ้นมาในดินแดนพิเศษ ตำบลที่ผลิตนักปฏิวัติ
มรดกยุคบุกบวมมี ดินแดนที่มี "...แผ่นดินแห่งแม่น้ำ
สีมรกต และภูเขาสีน้ำเงิน" (หน้า ๒๓๓) และใช้ชีวิต
ในวัยหนุ่มด้วยภาระเร่ร่อนทำงานเป็นคนรับใช้ในเรือ
เดินสมุทร แวะไปทุกแห่งหน ตั้งแต่ลอนดอน ปารีส
บริสเซล มอสโคว์ หรือ แม้กระทั่งเคยมาบวชเรียน
ในศาสนาพุทธ ณ วัดในกรุงเทพฯ เขาอุโซ ผู้มีหนังสือ
สื่อถึงชีวิตอยู่เสมอ น่าจะเป็นนักเรียนมากกว่านัก
ปฏิวัติ หรือน่าจะเป็นควมมากกว่าเป็นผู้นำของประเทศ
เล็ก ๆ ที่ทำให้ประเทศใหญ่สองประเทศต้องอับอาย
(ฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา) และโฮจิมินห์ผู้กล่าวว่า "...ข้าพเจ้ามาจากครอบครัวชาวนาที่มีอภิสิทธิ์
ในประเทศ...คนหนุ่มเรียนหนังสือ คุณก็รัฐขังไม่ใช่
ศาสนา แต่เป็นการศึกษาดังความดีและความงาม

...เมื่อเป็นเด็ก ข้าพเจ้าเคยได้อ่านคำภาษาฝรั่งเศสว่า
เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ...ฝรั่งเศสฝึกคน
ชาวพื้นเมืองให้เป็นเพียงนกแก้ว พวกเขาเก็บหนังสือ
และหนังสือพิมพ์ไม่ให้เราดู นอกจากนั้นยังห้ามไม่
ให้อ่านงานของนักเขียน เช่น รุสโซและมองเตส-
กิเอ..." เขาผู้ทำให้เวียคนามประกาศคำประกาศ
อิสรภาพด้วยถ้อยคำที่ว่า "...ฝรั่งเศสได้ออกกฎหมาย
อันไร้มนุษยธรรม ฝรั่งเศสได้สร้างคุกมากกว่าโรงเรียน
ฝรั่งเศสได้ล่ามโซ่หาชนของเรา..." เราจะหวังให้
คนที่คิดเช่นนี้คุกเขาอ่อน วอนร้องขออิสรภาพจาก
ฝรั่งเศสได้อย่างไร และเราจะหวังให้ผู้นำเช่นนี้นำ
ประเทศของเขาเข้าไปชุกอยู่ในชอกบึกของนักอินทรีย์
อเมริกาได้อย่างไร ทั้งหมดคนคือโฮจิมินห์ผู้มีบุคลิก
เป็นนักปฏิวัติแบบเลนิน และนักนิยมสันติแบบคานธี
หน้า (๒๔๔)

อำนาจชัย ปฏิพัทธ์
คณะรัฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์